

Devenit o impunătoare realitate istorică, socialismul este tot mai larg recunoscut ca perspectivă inexorabilă a dezvoltării societății, însuflețește lupta a milioane și milioane de oameni de pe întreg globul pentru realizarea idealurilor lor de libertate, progres și bunăstare.

NICOLAE CEAUȘESCU

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LUCEAFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
ANUL X — Nr. 44 (288) ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● Simbătă 4 NOIEMBRIE 1967

GRIGORE HAGIU

OCTOMBRIE 1917

s-au scumpit piatra apa și ora
piatra de căpâții apa din trup
ora de început
peste trecutu-n frac de gală
se bat capacele sicriilor cu gloanțe
în sinu-nfierbîntat al mamelor
dă laptele în clocoț
pentru cei mai noi născuți
dar în piețe vîntul smulge vocile
și răgușite le depune-n clopote
spulberă pielea de pe gînduri
și-aceste raze-nmugurite trebuiesc ve-
gheate

la fiecare colț de stradă
se-aprinde-un foc din oasele vechilor
eneji
veniți la căldură sub piramida de arme
un ceas cu minutarul sfiind incandescent
își face pulbere din cifrele-negrite
de nu va fi deajuns un steag
ne vom infige propriile noastre trupuri
osie grea pe care invirtîndu-se
un centru nou de greutate
își va limpezi pămîntul

LENIN

ar fi putut să fie-atîta haos
și-atîta împietrire laolaltă
răscolitură grea de fluviu
la suprafață-nvălmășind și pietrele și
pleava

din ochii care nu mai vor să vadă
din inimile care-omoară ora
și din rotulele ce se opun mișcării
se-alege zidul care trebuie isbit
dar turnul pumnilor creșcu mai mare
din scut se transformă-n berbece
și-n timp ce trupurile le-asvirlea în luptă
un trunchi mai nobil desveli în fiecare
se învîta măsura unică și dreaptă
în tot ce se dărîmă sau înalță
și fir cu plumb ce nu dă niciodată greș
la temella și pe muchiile lumii
cu ochi scintiletoari metalici
își puse capul chezășie
la îndemina tuturor
clarvăzătorul marilor simboluri

PUNCT

DE SPRIJIN

gîndește-acum cînd poți mai bine cumpăni
nimic nu se-ntîmplă la fel pe pămînt
doar revoluțiile
alteve vneșic și toțuși aceleași
pot să se-asemene intrucitva
ele despart pe oameni în două
unii cînd ora gravă bate
își ascund singele noaptea
prin pivniți ori prin grădini
sub încrucșarea stelelor moarte
ferindu-l de bănuitele barbarele năvăliri
însă ceilalți descoperitorii de vaste
tărîmuri
în care patria dintotdeauna se păstrează
singele pur și-l asvir în catarge de steaguri
semn de noroc pe-orizontul
amețitoarelor mirifice călătorii
și chiar după moarte le supraviețuiește
usor se ridică-n văzduh
și se-adaogă stele polare singele
punctul nostru de sprijin în univers

Desen de BENEDICT GĂNESCU

V. I. Lenin (marmură) 1961

A. KIBALNIKOV

SĂPTĂMÎNA

REVOLUȚIA

La o jumătate de secol după un seism grandios care a avut ca rezultat crearea premizelor necesare transformării radicale a vieții sociale, politice și economice pe o imensă suprafață a globului, o privire retrospectivă se întoarce plină de noi și multiple semnificații. Dacă într-o perioadă similară istoricește, mișcări și revoluții ale proletariatului vor succeda, indicînd o insuficientă coacere a condițiilor propice instaurării dictaturii proletare, Revoluția din Octombrie exprima prin însăși izbînda ei triumful ideologiei marxist-leniniste, arma cea mai puternică a clasei muncitoare în lupta pentru instaurarea unei noi orînduiri. Victoria proletariatului rus este, astfel, o victorie a proletariatului mondial, victoria ideologiei sale într-un teritoriu localizat geografic, unde împrejurările de ordin intern și extern au făcut posibilă apariția primului stat de tip nou, socialist. După numai cincizeci de ani o treime din suprafața pămîntului și aproape o jumătate din populația acestuia se dezvoltă și trăiesc sub o zodie nouă. Un proces evolutiv desfășurat cu o repeziune fulgerătoare își află începutul în zilele lui Octombrie 1917. Rapiditatea înfăptuirii sale este o dovadă a vitalității noii orînduiri, semn al împlinirii de coordonate universale al celui mai avansat sistem social, preconizator și infăptuitor al unui timp de dreptate și echitate. Niciodată în istoria omenirii nu au avut loc schimbări atît de profunde într-o perioadă atît de scurtă. Niciodată structurile intime ale statelor nu au suferit transformări atît de adînci. „Cele zece zile care au zguduit lumea” — după cum se exprima un cunoscut publicist american — stau la temelia unei ere eroice construită cu sacrificiu și energie, în felul său, de fiecare popor angajat în această bătălie. Acel Octombrie al revoluției ruse este însă timpul pionieratului eroic, timpul luptei acerbe între forțele progresului și reacțiunii, timp deopotrivă de spectaculos, perioadă eroică pentru toți cei angajați în înfăptuirea unor idealuri azi îndeplinite în multe țări ale lumii. Cu trecerea vremii evenimentul a devenit simbol. El înseamnă instaurarea puterii proletare, înseamnă punerea în mișcare pentru prima dată a uriașului potențial creator, constructiv al unor clase pînă atunci ignorate. Octombrie al Revoluției Socialiste este simbolul dobîndirii conștiinței de sine al claselor oprimare, indiciu prim al trecerii existenței acestora într-un fagăș rîvnit de veacuri.

Există fapte de seamă care, privite din perspectivă, își dezvăluie semnificații din ce în ce mai adînci. Zilele lui Octombrie ne apar mereu ca o piatră unghiulară în construirea societății socialiste, hotăr luminos al izbînzii acesteia pe toate meridianele.

„L.”

DISTINGUO

Esenin

Unitate indivizibilă, biografia și opera lui Serghei Esenin se luminează una pe alta, răspunzîndu-și ne-cesar. Între om și poet nu e la el mai nici o distanță. Transfigurarea, despre care se vorbește în teoria procesului de creație, se înfățișează ca stare firească a înseși existenței lui. Căci, dacă după unii esteticieni există o artă depărtată de viață, nu mai puțin reală este și arta ruptă direct din viață. Esenin trăia fără diferență actul creator și actul biografic: trăia creînd și crea trăind. O existență violentă și o poezie tot atît de violentă, pînă să poată fi identificate analitic, ni se propun ca sentiment al unei unități indenegabile.

Serghei Alexandrovici s-a născut în satul Constantinovo din gubernia Reazani, trăind abia două luni peste treizeci de ani (4 Oct. 1895—28 Dec. 1925). Socialmente, aparține generației ruse celei mai despuiate de drepturile vieții. Izbucnirea vocației poetice îi intrerupe mersul comun al educației intelectuale și lăsîndu-l în voia unui autodidactism biografic, îl duce de la vîrsta de șaptesprezece ani în zgomoasa boemă literară a Petersburgului.

Aci, Revoluția din Octombrie îl găsea celebru ca poet novator și ca stil de viață nesofisticat de canoane. Trecerea de la revoluția literară la revoluția socială e deocamdată în deplin acord cu viața și poezia lui. Caz rar de energie vitală, vîstarul de țărani ruși trăiește nepremeditat și exploziv, împrăștiind prin saloanele, care i se deschid larg chiar în rafinatul Occident, pe unde călătorește, un iz pătrunzător de izbă, de grajd și de stepă ucrainiană.

Ținărul „mușic” cucerește prin simplă apariție. Îndrăgostindu-se, după legea firii lui, subit și repetat, femei numeroase din Rusia și pînă în America îi traversează scurta existență: cu dansatoarea de faimă internațională Isadora Duncan, se căsătorește în avion ca himenopterele în zbor. Cît timp lipsește din țară, poezia lui de rural primigen, care concepea progresul țărănimii prin revoluția proletară fără nici o alienare a condiției țărănești, dezvoltă o influență, pe care mulți, alături de însuși confrații de glorie poetică Maikovski, o socotesc îngrijorătoare. Revine însă brusc în Rusia din aventura conjugală de peste hotare, un ultim act publicistic, privind actualitatea politică, îl arată neclintit lingă marile prefaceri revoluționare și, după ce scrie un poem-testament cu sînge din vinele proprii, se sinucide.

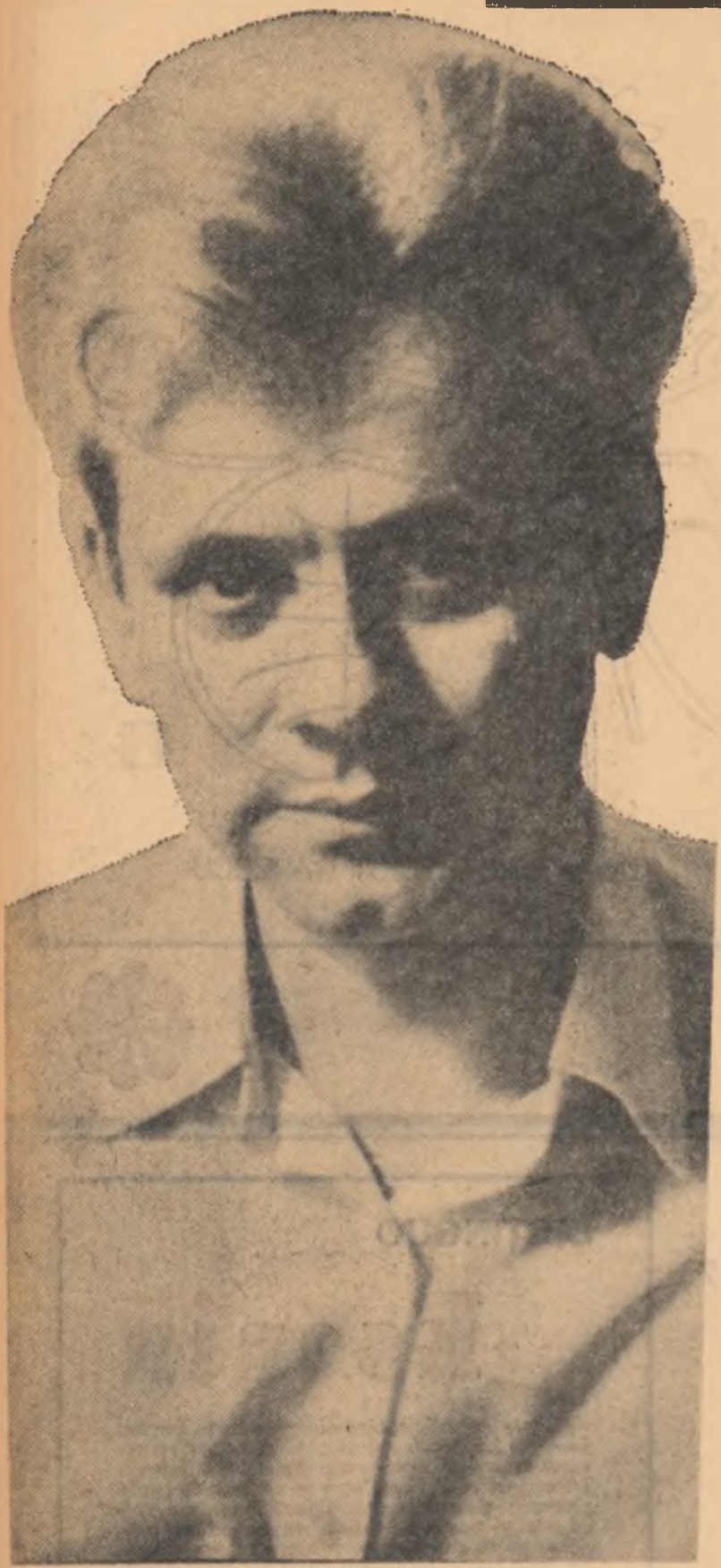
Nu e o metaforă, ci adevărul însuși, că Esenin, ca să-și scrie opera întreagă, muise tot timpul penița în singele său. De la prima lui culegere Radunița (1915) și pînă la ultima manifestare de revoluționarism din Rusia Sovietică (1924—1925), între care apar Inonia (1918), Pugacev (1921), Țara canalelor (1922—1923) și Moscova circumgreașcă (1923), scrisul lui este, cum îi era și viața, un act patetic neintrerupt. Violenta imaginilor nu se desbește de violența momentelor biografice.

Complexul unei îndărătnăcii afective pentru formele rurale de viață, anterioare revoluției, și aspirația contrară, deși concomitentă, la tipul urban al noii societăți proletare despică în două conștiința poetului. Numai ochii lui de țărăn rus puteau vedea această Toamnă: „Linșteea o potopit crîngurile cu ploaie. / Toamna, ia-pă roșie, își scarpină coama în foi. / Pe deasupra malurilor rupte ale riului / Zăngănitul potcoavelor albastre, clinchețul triului. / Păsările sint toate cenușă, cerul normal / Vîntul prin veștejiri calcă domol, / Și pe măceșii roșii sărulă mut / Rînila Hristosului nevăzut.”

Și tot astfel numai un revoluționar aprins putea scrie în Ceas Străveziu: „În ceas străveziu cînd noaptea-și-nfige / Pe degatul ei negru luna, / Cui cîntă de dragoste / Privighetoarea nebuna? / Mai poate cineva să ubească acum? / Înimile sint toate singe și tum. / O, noi sintem tineri, dar noi / Mergem să deschidem uși noi. / Am aruncat cuvintele rare, / Numai forța e creatoare. / Ce e pentru noi soarele sau convoiul de stele? / Riul de aur al mulfimii rebele. / Ce e pentru noi India? Tolstomai are vreun rost? / Vîntul acesta parcă a fost și n-a fost. / Acum oamenii simpli, cu bluze albastre, / Sint mai înalți ca inaletele aștrilor.” (Ambele traduceri de Zaharia Stancu).

VLADIMIR STREINU

(Continuare în pagina a 7-a)

Iată un poet nu torturat de himere, ci căutându-le ca pe un semn delicat al cunoașterii și al destinului. — Ce singularizează acest elegant volum de versuri este tocmai surdina pusă unei imperceptibile angosă filozofice transmisă nouă printr-un „magic vitraliu”. Parcă un demon pudic tine poetul într-o discretie persuasivă, parcă o astrală cortină de catifea și zăpezi se interperne între lumea sa, totuși zbucumată, și versurile sale, filtrându-l energiile lirice în suavitățile notice ale tradiției voită de tip botticellian (cielul dantesco) sau Bosch, — dar un Hieronymus Bosch peste care s-a tras pelicula cristalină a unui vis umanitar (Rug, Homo, La belle et le clochard, Excelsior).

Vasile Nicolescu este un poet de viziune, rafinat cosmologic, un poet modern, — care se demonstrează și demonstrează în acest sens — un poeta duplex. În ființa sa coabitând tandru clasicismul static cu romantismul convulsiv, diafanizat însă, medievalismul cu renesanțismul.

Oprindu-ne la această structură cred, primordială, a Parabolei focului să încercăm a-i detalia câteva semnificații.

Mai întâi, principiului heraclitian, poetul îi atribuie o forță onirică, replasind deci simbolul a doua oară în spațiul cosmic, recipient favorabil contactelor cu misterele lumii. Această metafizică a mobilismului, a devenirii, a arderilor fenomenale este văzută prin viziunile halucinante ale focului. Ea are organic atășată sau detașată atât figurația unor corpuri cerești, de fapt elemente concrete ale focului, cit și un naturism parnasian (Măr, Cîntec de brumă, Jardin des Tuileries, Nymphéas).

Nu întâmplător cartea se deschide cu *Imn soarelui*. Dar nu un imn obișnuit, „înălțător”, ci unul pornind de la spaima adîncă față de o posibilă extincție universală, imaginată ca o invazie apocaliptică. E de observat în chiar construcția poemului, abilitatea sau inabilitatea conștientă a trecerii succesive de la regimul teratologicului oniric — simbol al temerilor abisale — la gestul suavității. Duplele ipostaze vizionare ale poetului — demonic și angelic — se fac evidente nu numai în structura sa lirică originară, nu numai în dispunerea pieselor în volum, ci mai ales în cadrul limitat al fiecărei poeme în parte.

Fenomenul liric al dedublărilor sau conviețuirii unor termeni opusi i s-ar putea găsi corespondent într-o istorie plastică îndepărtată. Cum spunem, de pildă, la platonicianul Botticelli, la sfîșnialul Rafael, al cărui *Saint Michel terrassant le dragon* e de neconceput a fi produs de același autor al madonelor.

Această dimensiune medievală, gotică, terifiant vizionară conviețuind cu una geomantă ideală, poate fi depistată — în parte am făcut-o — în mai toată poezia așa zis „avangardistă” de azi (Nichita Stănescu, Ion Alexandru, Florin Mugur, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, Marin Sorescu). E de prisos a sublinia că analogiile cu pictura sînt generate în ceea ce-l privește pe Vasile Nicolescu de plasticitatea poemelor sale, de principiul optic care concurează la geneza lor, iar în cazul confrăților, acesta plus erezia în limbaj. Nu e de prisos însă a nota că tendința din urmă — se înființează în timp cu aceea îndepărtată — și uitată — a unor gânditori medievali care nu numai că au inventat cuvinte, parasimboluri, parabole, pentru concepte inexistente etc., dar s-au și luptat cu materia lor. Ceea ce pare să arunce o altă lumină asupra acestui veac „negru”, pare să stabilizeze o apropiere interesantă cu experiențele metalimbajului liric de azi. Oricum, un prilej de meditație pentru sociologia și critica literară.

Dar iată *Imn soarelui*, pretextul considerațiilor de mai sus, căruia i se pot găsi antecedente în volumul *Poeme*, mi se pare în ciela *Vaze comunicante*: „Înainte de-a răsări, o Soare, / mă sufocasesc la gîndul / că te-al fi putut stînge pe vezi, / Si asta numai fiindcă te-ai născut-am văzut / în halucinantă exoduri negre cîrîte, pornind să te-nghită, / Horcătoarele, sumbre, / măști de gurgani zburători / cu ghearele înclătate de nori ca de plute, / cu ochii spinzurați de zădrențele tale

șiroind de lumină, / suind, trîmbe de neguri spre tine / îmi smulseră ochii, și gura, și mințile, / cu care să-ți sfîșie chipul, / îmi luară mania ușoară a viselor, / surîsul care îmi luminează uneri tristețe, / vioara crăpată de timp și-odată cu inima linia dintre da și nu, dintre lubire și moarte, / groapa cu trandafiri a sărutului / pe care să le-ngrape în negrele-ți flăcări, / înainte de-a muri, o Soare, firește / neîntind / că melodia ta cu trîmbe, de foc / va zgîlții, / ca pe-un copil, / Pămîntul!”

O altă proiectie a morții, în genul stampelor medievale, cu cavouri din care defunții edifică și ridică la nu știm ce chemare este Cimitirul din

peste ape, / prin mugetul mării / sămînța s-o scape / de valul piezării!”

Dialectica poetului sesizează însă și contrariul: Dacă unicornul se sustrage înclului din marea lucrurilor, marea însăși se „îneacă” în lucruri, adică își devoră gigantic urtiena, fauna pentru a naște pe Aphrodita: „Ursine de mare, guri de rechini, socoi vultoare, pene de pescăruși fulgerați, riuri de sepie, / solzi de pești colorați, conțetii ale adincurilor, / singele scurs din pumnul vampirilor, / molațca focă hohbindu-se la noaptea, / cumna desfăcută-a plutitoarei / Ofelii, spaima iepurelui înclit de copii destinului, / fluvii de aige înaintînd fără tîntă / printre muntii de spumă ai valurilor, /

CRONICA LITERARĂ

de M. N. Rusu

VASILE NICOLESCU

PARABOLA FOCULUI

Săptămîna o stampă căreia i se adaugă vibrația dintr-un crîng botticellian, îndepărîndu-l pe de la macabru tablou. Le triomphe de la mort, de Breughel ce ne vine inevitabil în memorie. Morții sînt, ca să spunem așa, „umanizați” fiind și acesta un mod de convertire modernă, a unor anxietăți existențiale.

Cu Unicornul, poem antologic, Vasile Nicolescu pătrunde în destinele cunoașterii. Dramatic și vizionar, Unicornul, acest monstru blind, reprezintă — în accepția poetului — himera cunoașterii, tentația tărîmului de dincolo: „Dar unicornul, / dar unicornul nu s-a-necat, / și-n cealaltă lume / își scoate cornul, / Si-ntr-un palat / de-argint strecurat stă vrăjitorul, clarvăzător, / Îngă-o femeie, blind eteră, / bindu-i irisul, / dorul și visul, / scrutîndu-i destinul, / păcatul și chinul, / el, vrăjitorul, clarvăzătorul”. Unicornul apare ca animal dizgrațios — nu dintr-o predestinare naturală, ci datorită fizionomiei pe care i-o creează universul material, prin care este slîit a înalta în aspirația lui spre purificare și transcendență. Chipul bizar al unicornului nu este al lui. I se atribuie. E aici implicată frumos ciudata și reală idee că nu numai somnul revelează monștrii cunoașterii din abisele sufletului, ci însuși procesul cunoașterii deformează; cunoașterea formează monștrii prin sluire în lupte: „Înfipte-n spate ducea clochine / mute, scâlțîmbe, zeci de jivine din semînțele toate / cite-au rămas neluate / în sacra corabie / cu trupul de vorbie, / în corabia sacră / cu trupul de lacră / zburînd

printre actinii și nuferi. // Ca s-o nască pe Aphrodita / marea s-a înecat în lucruri. / Destinul unei aige). În motivul final al lucrurilor găsim infiltrată vraja orfică a focului, nucleu al Parabolei pe care nu-l dezvoltăm în discuția de față, dar la care alinem nuanțele: „Mai spune o vorbă, două, / focul înaintea de moarte / să mistuie lucrurile plină de vinle ele insule” (Mai spune) sau: „cineva ridică ființele prin aer, / așa iarba în fața soarelui / și soarele în rădăcina lucrurilor”. (Jardin de Tuileries).

Consider că punctul maxim al viziunilor lui Vasile Nicolescu îl aflăm în *La belle et le clochard* (un poem în care frenezia poetului are ritmul de piatră al unui monument gotic supus parcă unei demontări muzicale) și în *Giacometti* care, într-o prozodie tradițională, organizată, revelează o altă mod de structurare a himerelor cosmice. În formă clasică — viziuni neclasiche: „Ce sori magnetice ne atrag / atît de strașnic trupurile-n sus, / subțindu-le pină-n tărîmul celalt, / cu cerul sfîșimăt, cu cîntecul dus? / Ce sori mîrîncîți ne smulg din scrinciobul mut al pămîntului, / surbindu-ne carnea lunară-n văzduh / și-n lacrimă, / lăina — lumina pămîntului? // Sau guri nevăzute ne-nșfacă de umeri, / ori gheare de flăcări, cumplite, / cînd orele-frîngîții cu noduri de piatră ne spinzură-n gol, stălagămite?”

Cu aspect funciar ilustrat pînă aici, autorul Parabolei focului intră în rîndurile hegemonice ale celui mai fervent lirism, detașându-se ireversibil de factura inertială a promoției sale lirice cultivată pe funcții.

À propos de... À propos de... À propos de...

GIB MIHĂESCU

CARTE POȘTALĂ

FĂRĂ SUPĂRARE

Fără supărare: ce știam eu despre Germania?
 Ea era incoruptibilă, rece, goală,
 Era ca o spadă neagră,
 Un înfipt dur de umbre și spaime,
 Cuvinte dure zburînd în urechi
 Ca roșile pe macadamuri,
 Luther și Bach bîcîndu-si spiriții
 În felul lor urdîtoresc,
 Ploi interminabile, împărași și corăbieri,
 O Biblie ca un pumnal,
 Cartofi și elevețe, crucificări și acini,
 Rhinul și leșnata Loreley,
 Cavalerii Graalului,
 Otrăvind cu chipul lor mari pocale de vin,
 Germania era o iluzie depărtată, moartă,
 O pădure de soldași îngenuchițați,
 O luptă, bere multă și disperare,
 Cazărni și Simfonia a IX-a,
 Nebunele cuvinte ale lui Nietzsche
 Izbînd împietritele conștiințe,
 Ea era o țară de lande, toată
 Cu Wagner fișind metafizic în teatre,
 Germania mea era o bănuială,
 O pecete, un vis funambulesc,
 Un Dumnezeu roccoco al ordinii
 Somnolînd în ruginită armuri —
 O banchiză plutind albă în eter,
 Nibelunghi beți furînd norii lui Hamlet
 Dintr-un cer apropiat,
 Ori vase pe mare, navigînd fără soartă,
 Legi și jurăminte, fidelitate și sînge,
 Lespezi și o alergătură către eternitate,
 Cai bătrîni, bavarezi, orbi de puterea sării,
 Tocînd pavele negre de mină,
 Germania era un crin toată,
 Și un urlet întrecînd tunetul, era
 Cuvîntul Wotan și o cascadă de catedrale...

Și ce mai era?
 Fără supărare: ce știam eu despre Germania
 Pînă să se fi iubit prin mohortul Hamburg
 Sau lîngă ațipita apă Düssel,
 Străbătînd ploaia sau bucurîndu-se de soare,
 Sora vîntului dinspre mare,
 Aprinzînd cu ochii ei albaștri
 Coruptul cartier Sanct Pauli
 O tînră față în floare, venită parcă din
 Proust,

Melancolică, rătăcită în pierdutul port,
 Sosind sfioasă din neînsemnatul loc,
 Al acestor patetice Germanii
 Numit Bonames,
 O fată făcută din lacune,
 Îmbrățișîndu-ne cu picirile de dimineață,
 Grazeînd ca să-și amintească ceata Parisului,
 Trăgînd solite la fit de la universitatea
 Numită dragoste sau cum dracu i-o fi
 zicînd pe-sici
 Încurcîndu-latină și inimile noastre,
 Filtrînd cu un bătrîn și țigărelă jucător
 La rula de-i spune sentiment,
 Ducîndu-l prin frunze și uraganul din
 Hamburg
 Către inima veche a Germaniei,
 Pe care mereu o dezgropă-n secol cîte
 cîncea.
 Făcînd să sîngere Faunul,
 Ce cîntecule toate le-a pierdut
 În apa rîului Letha,
 Rîzînd, bocnînd prin acest suflet
 Ce tot mai sună ca un cristal de Boemia
 Cînd o unghie tînră-l zgîrie!

Fără supărare: ce știam eu despre Germania
 Pînă a nu fi venit lîngă mine,
 Din această patetică Germanie,
 Sosind sfioasă din neînsemnatul loc
 Numit Bonames,
 Căldăul, regele, trufia și iețele,
 Susurînd ca un rîu sub poduri,
 Vorbindu-mi mie, sîtului, mie lacomului
 Despre închipuirile grădinei Herrenhausen.
 Unde vara înflorosea geloși trandafiri
 Sau numai ideile despre ei,
 Scuturași nemilos în zile furtunoase
 Cînd trenurile cad de pe poduri,
 Cum spunea cîndva poetul Jakob van
 Hoddis...

Fără supărare: ce știam eu despre
 Germania?

EUGEN BARBU

La început a fost mitologia — tabla de materii a eroismului. Apoi au apărut selecțiile, preferințele, exaltările, nuanțele datorate unei morale, unei conștiințe, unor mode culturale: Boccaccio, romanul palat, libertinii, sentimentalismul, picanterii și pornografia secolului XIX.

Apoi a venit secolul XX. Cu o ferocitate stranie, scriitorii mai mult sau mai puțin însemnați au procedat la reînvențirea și epuizarea tuturor posibilităților de distribuție erotică ale omului. Scriitorii mărșăvii dar și Musil sau Max Frisch au redescoperit mitul androginului și incestului; Proust și Gide, au onorarea de a face popularizarea literară a invertitilor; Nabokov inventează prin Lolita tipul „nimfetă” deosebit prin trăsături de funcționalitate a personajului încadrabil într-o dăruie a dăruirii de Madame Bovary și Don Quixote. S-a speculat triumfal, dreptunghiul, cadrulul, rețeaua. S-a inventat orientul apropiat și depărtat, echimoișii și Polinezia. Și toate acestea pentru că s-a simțit la un moment dat că situațiile erotice normale și-au pierdut culoarea și semnificația prin uzajul prea frecvent. Mii și mii de cărți au descris toate posibilitățile adulterului, care de fapt se pot reduce la un număr de 114 descrise încă de Fourier într-o hierarchie de Cocteau... Dekobra, unul din compoziții romanului erotic, ca elabora și o listă care, prin cele cîteva sute de scheme posibile, va demonstra limitele biologice și sociale ale omului. Elementul nou care apare îl reprezintă însă perspectiva, modalitatea de prezentare a acestor scheme. Și din acest moment se poate vorbi de sociotipologia literaturii preocupată numai de aspectele unilaterale ale ființei umane.

Literatura noastră interbelică posedă și ea mostre de toate soiurile: de la cazurile limitate sau stricte, pînă la anecdotică modernă sau licențioasă. Gib Mihăescu este un exemplu ilustru și rețipăritărilor suavelor sale într-un tiraj urmas reduce în actualitate problema erotismului în literatură, problemă care trebuie abordată cu curaj, fără lașitate și fără prejudecări. Căci numai astfel și mai ales în asemenea cazuri delicate, poate exercita o critică literară de valoare. Se observă deja că punerea lui Gib în mîna scriitorilor generații apare într-o conjunctură mai mult sau mai puțin întâmplătoare cu interesul criticilor de diferite mărimi pentru această operă L. Ulici (V.R. nr. 2 1967) realizează tipologia obsesivă și intermedială a unui frumos spirit pozitivist al cărui efect bizar e senzația că se inventează obsesiile așa cum s-ar inventa organele unui cadavrul fatigat pe masa de disecție. În prefața lui N. Manolescu la ediție poate fi găsit un grafic paradox grațios prin care Gib este privit de drepturi monografice, după care urmează o demonstrație a afirmărilor că suportul acestei opere este dat de tensiunea dintre realitate și imaginație. Dacă lucrurile stau așa, dacă această tensiune este un primum movens sau dacă nu cumva, e un efect, se va vedea mai încolo. În general vorbind, în ceea ce privește critica, ne aflăm în fața unor atitudini explozibile într-un fel, dar injustificabile în esență; atunci cînd se operează cu politețe și cu o suspectă condescendență evitîndu-se cu o variabilă subtilitate fondul problemei.

Vom începe prin a afirma că nuvelele lui Gib nu reprezintă o operă despre personaje obsedate, ci o operă a stărilor obsesive, o operă a maniei care presupune interioritatea și nu depajarea autorului (și deci a atitudinii sale) de lumea descrisă. Nu trebuie să ne imaginăm neapărat că un autor prezintă caracteristicile unui maniac numai dacă se ocupă de cazurile de invertire și din acest punct de vedere el se detașează de alți scriitori moderni. Dar

trebuie să recunoaștem că pe el nu-l preocupă nici sexualitatea normală. Denis de Rougemont, celebrul explorator al amorului contemporan, făcea nu de mult cîteva distincții memorabile între sexualitate și erotism, între pasiune și dragoste. Sexualitatea este instinctuală care exprimă procreția, asigurînd conservarea speciei. Erotismul este plăcerea luată în sine, ca scop final. Pasiunea reprezintă dorința înfiptă legată de un individ; dragostea este posibilitatea supremă de împlinire totală a persoanei. Se poate observa cu ușurință că în nuvelele lui Gib nu există sexualitate. Opera sa e dezolată din această perspectivă: lipsesc cu desăvîșire copiii și bătrîni. Nu există nici pasiune și cu atît mai puțin dragoste.

Există însă erotism în formele lui adeseori obsesive. Erotismul, uzajul nonbiologic al sexualității, înclîntîndu-se spre stări de incantație, are anumite aspecte, forme, distribuții ale raporturilor dintre indivizi, evitînd sau negînd altele. Atunci se poate vorbi de erotomanie.

Un prim semn al acestui fenomen îl constituie absența complexității realității, „stilizarea” ei. Pe Gib nu-l interesează realitatea. Detaliul semnificativ nu există în ciuda localizării nuanțelor sale se pot petrece oriunde pe acest pămînt, căci ceea ce contează este situația erotică și nu contextul. Pe Gib nu-l interesează realitatea, ci posibilitățile pe care le oferă realitatea pentru o schemă unilaterală. În aceste condiții, raporturile dintre posibil și imposibil, dintre verosimil și neerosimil capătă forme specifice. Valoarea semnificativă a unei situații existențiale este dată de posibilitățile ei de repetabilitate pe de o parte și de coincidența de causalități, pe de alta. Un viol colectiv într-o pădure bîntușită de hîi este un fapt posibil (Vedenia) și e posibil ca el să se refere la un anumit cuplu. Dar este mai puțin verosimil ca acest cuplu să gîndească această situație și ea să se producă în condiții identice în împrejurări modificate. S-ar părea atunci că personajele au nevoie de acest viol, și că hazardul, devine iminent și o valoare logică. Iată deci răsturnată o scară de valori după logica particulară a unui maniac. Accidentialitatea fenomenului devine atunci o formă tulburătoare de literatură.

Dar din ce moment se poate vorbi propriu zis de mania devenită normă? Din momentul în care repetabilitatea situației posibile sau neerosimile capătă prin acumularea cantitativă valoare și sens. Dacă Gib ar fi scris o singură nuvelă din această clasă, faptul n-ar fi fost semnificabil. Dar toate nuvelele sale au același semn și același sens. Orice unilateralizare a sensului existenței, de oriunde ar veni ea, declanșează suspiciunea. Astăzi, mai mult ca oricînd, sîntem conștienți că realitatea nu poate fi imaginată numai prin scheme erotice rarissime.

O situație dată este posibilă în sine, dar pare imposibilă în legătură cu o persoană dat. Atunci autorul cheamă neerosimilul, coincidența. Și Împlinirea. Poarta de fier, Vedenia. Sfirșitul. Între portelanuri, Tabloul, Icoana, Frigul. În goană. La Grandiflora. sînt pline de coincidențe și situații neerosimile, multe dintre ele amintînd de literatura unor de L'Isle Adam sau Barbey d'Aurevilly. Dar faptul odată consumat, problema pe care și-o pune cititorul nu este aceea a posibilității ci aceea a verosimilității, prin încercarea de a găsi justificări pentru rezolvarea conflictului. Dar Gib nu propune causalități. Nuvelele sale nu anapăuză verosimilul. Credem cu mai multă ușurință în metamorfoza lui Gregor Samsa într-un miriapod, decît în avaturile căpitanului Naicu, sau ale birjarului Take. În primul caz ne aflăm în prezența unei situații excep-

ționale truate literar: în celăldat în fața unei situații existențiale truate.

Alte semne ale erotomaniei se pot extrage din însăși structura personajelor integrate în situații neerosimile. Se poate observa că în toate cazurile, aproape, distribuția termenilor în cadrul unui cuplu, sau grup, se face prin selecția opozițiilor de o anumită nuanță. Toate distribuțiile erotice dau sentimentul monstruozității prin conjuncția termenilor: Fantoma și bandiții din Vedenia. Moraru cu Lucin în La Grandiflora; soția lui Botovan și ipotezic tînr splicușii din Poarta de fier Gorăscu și Mada în Sfirșitul; Stănescu și soția lui Sandulian în Deus ex machina etc. Cuplurile sînt concepute printr-o forță activă, bărbatul, rareori dotat cu inteligență, dar cel mai adesea, expresie a voinței, decreștinat și sau bestialității, care se impune unei materii pasive, femeia, care este în general frumoasă, aptă de a fi dorită. De cele mai multe ori ea este soție; e adevărat nu numai prin constrîngere, dar și dintr-o anumită indolență. Tipul funcțional preparat de Gib nu este Eva, ci Elena: tipul care nu impune, nu propune, nu sugerează — tipul fără voință de a se opune căderii, dar care are resurse de voință și maleabilitatea necesară de a se adapta fiecărei răsturnări de situație. Ea este nu o femeie imorală, ci una dincolo de morală. Chiar și cele mai elevate figuri sînt emaciate prin ambiguitate: nu sînt precis care au fost stările de spirit și suflet ale Fantosiei; doamna Moraru emite propuneri etichete de aminare a faptelor. În sfirșit, al treilea rol prin care se închide triumful este bărbatul slab, prostul, gelosul, omul cu complexe, stîngur care trăiește la modul obsesiv drama. Cu o explicabilă meticulozitate, Gib consemnează toate opozițiile simțite și resimțite dintre aceste trei roluri de la determinările obiective, tactile și vizuale pînă la cele intelectuale care aduc nu cu naturalismul, ci cu efectele obsesiei. Ordonanța Anton put, sforție, e urît, păsor, cretin: toate detaliile sînt surprinse de doamna Naicu, care însă nu poate alege. N-ar mai fi de fapt nici literar dacă ar alege! Mai toți bărbății sînt unșuroși, cleioși, urși etc. Asadar „tensiune între realitate și imaginație”. Situațiile oribile de genul acesta nu sînt noi totuși. Le-a prezentat antichitatea, dar și Moravia în La Noia. Gli Indiferenti. Un amore conjugale, căruia Gib îi este superior tocmai prin perfecțiunea pe care o aduce autenticitatea obsesiei lipsită de caracterul referențial.

Gib a trăit nu literatura, ci obsesia. Apropierea care se face de Dostoievski și Leonid Andreiev este posibilă, dar distanța care-i separă e imensă. Gib nu depășește obsesia erotică: el nu găsește dualitatea spirit-trup; valoarea metafizică și exemplară a opereii sale e nulă. Dostoievski aduce tragedia dualității ființei umane sub un cer plict de dumnezei; Gib nu privește nicodată cerul. Nici nu știe dacă există. Pe el îl interesează anecdoticul trupului supus hazardului.

Gib face literatură în măsura în care obsesia poate produce literatură. El nu este un poeta faber: n-a avut timpul și probabil nici chemarea să facă artă. Trebuie repudiată o asemenea operă? Bineînțeles, nu. Cîțirea ei este un prilej de definire interioară. De abia însă recitarea poate fi semnificativă. Prin recitarea consumatorului de literatură poate intra într-una din categoriile: specialiști indiferenți, complezi.

MARIAN POPA

Gib Mihăescu, La Grandiflora. Noaptea focurilor, El, col. BPT 1967

Iosif Hechter, un băiat timid care își terminase studiile liceale la Brăila, se prezenta, sfios, la examenul de bacalaureat din orașul său natal.

Președintele Comisiei de bacalaureat fusese numit profesorul de filozofie de la Universitatea din București, Nae Ionescu, publicist care își făcuse un nume în presa zilnică și în

tant calificat al mișcării de dreapta și un stegar al ortodoxiei, ridicată de el și de o seamă de intelectuali la rangul de doctrină de stat.

(Erau primele simptome ale mișcării legionare, care era să se dezvolte mai târziu, cu sprijinul orinduirii naziste din Germania). În momentul când Sebastian își scria cartea „De două mii de ani”, în care a redat drama

batjocorit și hulit din amândouă părțile, Sebastian s-a retras sub cort și a răspuns cu vehemență detractorilor săi.

Era însă necesară o manifestare cu caracter permanent, o carte de polemică.

M-am grăbit să-i ofer posibilitatea de a realiza această armă de luptă, după ce i-am făcut cunoștință la sediul editurii „Cultura Națională”.

Fermecat de personalitatea lui, am plănuțit atunci publicarea broșurii polemice „Cum am devenit huligan”, care a apărut peste scurt timp, și în care Sebastian se dovedește un polemist de rasă.

DIN „CARTEA ALBĂ”

de Al. Rosetti

SEBASTIANA (II)

conferințe publice, expunând cu talent probleme de logică și de doctrină ortodoxă.

Când președintele Comisiei s-a întors în clasă cu tezele sub braț, întreaga asistență aștepta cu emoție rezultatul examenului scris.

Teza lui Iosif Hechter a fost socotită excepțională: chemat la catedră, Nae Ionescu l-a sfătuit pe tânărul laureat să scrie; mai târziu, când s-a prezentat la București, la redacția ziarului „Cuvântul”, ca student la Facultatea de drept, a fost angajat imediat ca redactor.

Sebastian purta o vie recunoștință lui Nae Ionescu, deși o barieră de netrecut îi despărțea: Sebastian era un spirit profund progresist, care se orienta spre stînga mișcării socialiste, pe când Nae Ionescu era un reprezen-

telor zile de represiuni antisemite, situația nu era încă destul de lămurită ca Nae Ionescu să fie socotit drept un exponent al antisemitismului.

Prefața lui Nae Ionescu la cartea lui Sebastian a lămurit însă în mod brutal situația. Fraza „Iuda suferă și trebuie să sufere” (sublinierea e a autorului), scrisă în prefață cu cinism de noul apostol al ortodoxiei, a căzut ca o lovitură de trăsnet, și a săpat un abis între autorul romanului și prefațator.

După această grea lovitură, Sebastian și-a revenit în fire, cu sufletul rănit, dar cu mintea lămurită asupra drumului pe care îl avea de urmat.

Atacat de presa de dreapta și de stînga

Cu sensibilitatea lui acută, Sebastian intuia reacțiunile mele intime.

A înțeles că nu eram mulțumit de prima sa carte, „Femei”.

Dar s-a înșelat în privința romanelor „De două mii de ani” și „Accidentalul”, pe care le prețuim pentru valoarea lor documentară și unele pagini excelente din conținutul lor.

Reproduc aici cuvintele pe care Mihail Sebastian le-a scris pe exemplarul meu din „De două mii de ani”: „Domnului Alexandru Rosetti, prea ordonat, prea sever, prea scrupulos

pentru a iubi această carte prost făcută, cu rugămîntea însă de a crede în admirația lui Mihail Sebastian. Iunie 1934” și pe broșura „Cum am devenit huligan”: „Domnului profesor Al. Rosetti, pentru că îi datorează această carte, pentru că îi datorează autorul ei, cu surpriza, cu bucuria de a-l fi întâlnit prieten (dacă mi-e îngăduit), într-un foarte greu ceas. Mihail Sebastian. Ianuarie 1935”.

V I T R I N A

Prieteni cu cel ce iubesc poezia

— Domnule Macias, tubiți poezia?
— Bineînțeles
— Cum?
— Îmi place, întâi, secolul XVII, fiindcă seco-

lul XVII este baza întregii poezii. Îmi place, de asemenea secolul XVI, pentru că e mai simplu decât secolul XVII. Pentru mine, sec. XVI este renașterea în poezie, iar sec. XVII este rigora poezică, rațunea în artă — baza poeziei. Ceea ce mi iubesc, este romantismul, evident. Îmi place Baudelaire, în particular; Aragon, mult — Eluard, Prevert...

— Pentru succesul de cîntec, între sentiment și rațiune, însă, ați ales sentimentul...
— O, eu sint pentru sentiment. Artistul este reprezentantul sentimentelor; rațunea nu-i decât un sentiment, care decurge din alt sentiment.

— Cum și cînd ați cîntat în stilul care vă caracterizează?
— Cînd am trăit evenimentele personal-emoționale, cînd am înțeles că viața îmi dăduse ceva.

— Un astfel de eveniment?
— Mă afluam pe un vapor mare, înșesat de oameni în aceeași situație, care-și părăseau țara, Algeria. Atunci am cîntat „J'ai quitté mon pays. Am compus Adio ma patrie.”

— Ori drame, ori bucurii...
— Cîntecul vă sint pline de melancolie și nostalgii. Sînteți fericiți?

— Sint fericit pentru că am privilegiul să cînt nostalgia și melancolia... Trist sau nostalgic, am șansa s-o pot spune, să-mi revin cîntînd, exprimîndu-mă... Sint oameni care suferă și nu știu că suferă. Eu, dacă sufer, toată lumea o știe, deci consolată.
— Consolat și... fericit...
— Și fericit...
— Lucrul cel mai important în carieră?
— Este că-mi place să cînt.
— Scena?
— Este universul meu, viața mea, casa mea, visul meu, totul; mi-a dat totul și eu dau totul pentru scenă.
— Și ghitară?
— Face parte din personalitatea mea.
— Vă este sclav, sau îi sînteți sclav?
— Un fel de a-i fi sclav, dar sclav voluntar, domnule...

GH. ANCA

O carte de succes editorial și critică va fi, fără îndoială, ULYSSE de G. CĂLINESCU. Ea adună, pentru prima dată, într-un volum, croniclele și articolele răspîndite în presa vremii, dispuse în patru capitole: ORIENTĂRI, PROFILURI, CĂRȚI, OPINII. Ediția este alcătuită și prefațată de Geo Șerban.

— Cînd am trăit evenimentele personal-emoționale, cînd am înțeles că viața îmi dăduse ceva.

— Un astfel de eveniment?
— Mă afluam pe un vapor mare, înșesat de oameni în aceeași situație, care-și părăseau țara, Algeria. Atunci am cîntat „J'ai quitté mon pays. Am compus Adio ma patrie.”

— Ori drame, ori bucurii...
— Cîntecul vă sint pline de melancolie și nostalgii. Sînteți fericiți?

publicate) în intervalul de timp 1947—1967.

DESTINELE PARALELE este titlul noului volum de versuri al Ninei Cassian, în curs de apariție la E.P.L. Într-o secțiune aparte, volumul înseamnă și cartea debutului LA SCARA 1/1. E un prilej pentru critica literară de a constata, analiza și consemna la adevărată dimensiune, evoluția poeziei din 1947 (anul debutului) pînă astăzi.

Cu Adam evadează, Corneliu Omescu se află la al treilea volum de proză (E.P.L.).

Pasionatului folclorist și intelectual bihorean care a fost MIRON POMPIU, prietenul lui Eminescu, i se tipăresc, într-o ediție critică, colecțiile de folclor, poezia originală și articolele gazetare. Ediția apare sub girul lui VASILE NEȚEA.

Cu acest prilej punem o întrebare Sfatului Popular al orașului Petru Groza, nu mai puțin Sfatului Popular regional Oradea: Ce s-a făcut pentru casa natală a poetului, aflată pînă nu de mult sub amenințarea tirnăcopului?

DUMINICA MUȚILOR de Constantin Toiu cuprinde schițe și nuvele, și se află sub tipar la Editura pentru literatură.

Remus Luca a tradus noua versiune a romanului Neamul Gondosilor de Szabó Gyula. Cartea va apare lunile acestea la E.P.L.

Aureliei Munteanu, tînără prozatoare remarcată în cînaclul „N. Labis”, i-a apărut în aceste zile cartea Bani de trecere (colecția Lucașăru).

Tocmai leșeam în arenă este titlul noii

culegeri de versuri a MARIEI BANUS, în curs de apariție la E.P.L.

Mult discutata piesă Mihai Viteazul a lui OCTAV DESSILA urmează să vadă lumina tiparului (după aceea a rampei) în noua colecție de teatru a Editurii pentru literatură.

A intrat în tipografie volumul de versuri Cînte specială de VINTILĂ IVANCEANU, cu o prefață de Miron Radu Paraschivescu. Autorul Cîntecilor țigănești scrie despre tînărul poet: „Acest talent ce mi se pare cu totul deosebit... se războiește cu războiul, ride copios și suride grotesc la dogma desuetă, atacă instituția morții cu finalitate în moarte...”

Poetul Ion Crînguleanu își recitește în spațiul Emoții la trapez, noul său volum de versuri în curs de tipărire la Editura tinerețului.

A intrat sub tipar volumul Umbre pe drumuri de Barbu Solacolu, cu o prefață de Șerban Cioculescu. Ediția, considerată de poet ca definitivă, apare în Editura pentru literatură.

În Editura Științifică va apare o monografie a lui Nicolae Olahus (Nicolae Romanul), semnată de I. S. Fîru și Corneliu Albu. În peste 300 de pagini, autorii înfățișează, în lumina unor documente noi, originea argeșeană a lui Nicolae Olahus, legăturile lui de rudenie cu Vlad Tepeș și Matei Corvinul, copilaria de la Sibiu și Orăștie, anii de studii de la Oradea, activitatea de secretar și consilier diplomatic pe lângă Ludovic II, regele Ungariei, refugiiul de peste un deceniu în Țările de Jos, Legăturile cu filozofii și scriitorii olandezi și belgieni pe care i-a sprijinit și promovat ca un adevărat Mecena, vasta lui corespondență cu toate personalitățile Europei din acea epocă, dar mai cu seamă cu Erasmus de Rotterdam.

Se stăruie deosebit asupra valorii scrierilor lui istorice și poetice ca și

asupra activității lui ulterioare de cancelar, mitropolit primit și regent al Ungariei.

Revista de istorie și teorie literară numărul 3 cuprinde un text inedit de G. Călinescu intitulat: Folclorul în „Convorbiri literare”, opinia de ansamblu asupra lui Titu Maiorescu și problemele culturii naționale semnată de Al. Dima, o cercetare despre Romancierul Camil Petrescu de Constantin Ciopraga, un articol de Virgil Nemoianu despre Swift și istoria rimei engleze.

Octombrie și cultura mondială

În luna septembrie a.c., la Moscova a fost organizată sub egida Institutului de literatură mondială „A. M. Gorki” o sesiune jubiliară pe tema Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și literatură mondială. În cadrul sesiunii au prezentat referate peste 50 de savanți din U.R.S.S. și din țările socialiste, de asemenea numeroși reprezentanți ai editurilor, revistelor și instituțiilor de învățămînt superior din Uniunea Sovietică.

Referatele și discuțiile au abordat o tematică variată privind arta revoluționară în general și arta și literatura realismului socialist și a realismului critic pe plan mondial.

Directorul Institutului, B. Suckov, a enunțat în cuvîntul de deschidere principalele direcții ale referatelor prezentate — care urmau să fie adîncite în cadrul dezbaterilor — arta și revoluția, esența și destinele realismului, specificul național al acestuia, raporturile dintre curentele artistice contemporane, însemnătatea pentru creația artistică și critică a principilor leniniste ale parității și caracterului

popular al artei, înfrîngerea lui Octombrie asupra celor 70 de literaturi naționale din U.R.S.S. și în general asupra procesului literar mondial.

Volumul colectiv intitulat „Căile de dezvoltare ale literaturii sovietice multinaționale” (Ed. Nauka, 1967) include referatele — substanțiale văzute — ale simpozionului pe aceeași temă, desfășurat sub egida Institutului de literatură mondială din Moscova. Bine primit de critică, volumul se înșiră în rîndul contribuțiilor comparatiste la elucidarea a problemei mult dezbătute a relațiilor și influențelor dintre literaturile naționale din U.R.S.S.; cei 20 de co-autori, reprezentanți ai tuturor literaturilor sovietice, sintetizează experiența cercetărilor anterioare, complinind-o cu investigații proprii, privind metodologia abordării temei, legitimitățile dezvoltării raporturilor dintre literaturile sovietice în diferitele etape istorice, paralele posibile și necesare dintre două literaturi mai apropiate, corelații naționale: național-internațional și tradiție-inovație în literaturile sovietice multinaționale, varietate, unicitate, structură artistică etc.

Apărut în ajunul aniversării semicentenarului Revoluției din Octombrie, volumul reprezintă o valoare critică și estetică recunoscută, totodată o contribuție remarcabilă la promovarea și salutară a cercetărilor de literatură comparată.

D. COPILLIN

O intervenție

Ceea ce contează în critică, nu-i evaluarea propriu zisă: Ion Barbu e mai bun ca Ion Pillat, Ion Alexandru e mai bun decît Ion Gheorghe (sau vice versa). Mult mai prețioasă este „lupta cu indiferența cuvîntelor” cum bine arată N. Mănolescu într-un articol.

Graoza de suficiența taxonomică, de catalogare, de spulberare opere anulate în mașinaria dog-

matică a formulelor. Și de aceea, sint cu atît mai bine venite intervențiile critice amintite împotriva pseudo-criticii și, implicit, a pseudoliteraturii. Împotriva „analizelor tautologice”, a „lipsei de percepție critică”, a „dogmatismului ideologic”, a „murmurii” criticii.

A stabili o scară a valorilor, poetice de pildă, întocmai cu scara durității mineralelor, de la Tudor Arghozi la Mihai Dragomir, înseamnă desigur ceva, dar ceva auxiliar, un fel de post-scriptum al epistolei critice. Ceea ce interesează, ațit pe poet cît și pe cititor (mai ales în momentul de față cînd „secolul” creator care să întuneceaze toate sufragiile este sublim, dar lipsește cu desăvîrsire, după cum tot N. Mănolescu constată într-o recență Astră) este descoperirea mesajului opere, limpezirea problematicii, reconturarea lumii distincte pe care o aduce poetul, ofrandă grațioasă pentru semenii și pentru sine, în ultimă instanță. Or, în acest proces nu-i loc pentru schimă, pentru dogmă, pentru formulă prestabilită. Profunzimea, somptuozitatea, eleganța, dibăcia sint însușiri elementare pentru critic. Altminteri se ajunge la „clisee scolare”, la „formule gata făcute”, deci la o post-critică: omul așteaptă o perioadă mai lungă sau mai scurtă pînă cînd fierbe mustul, vinul este degustat și, piloforisindu-se de ici, de colo, hop cu generalizarea.

Pe lângă așteptarea, care poate fi îndelungată, nici poetul nu este ajutat cîteodată, în înțelegerea propriei sale opere. Ne referim la Nina Cassian de pildă, care spune: „Constat aceeași dificultate de a mă orienta în propriul meu perimtru și socot că mi-ar trebui solide cunoștințe de topologie” pentru a delimita coloristic, fără alături fastidioase sau nesemnificative, diferite zone din dinamica acestei geografii” (a propriului sau stih). Iată cît de dificilă este pentru poetul însuși parcurgerea propriului său labirint (și Dejal a pierit, rătăcindu-se prin galeriile de el construite), dar mi-te pentru critică! Și atunci, formula mimetică este nu numai inutilă, ci chiar periculoasă.

LEONID DIMOV

* Disciplina matematică modernă sordind asupra aspectului calitativ al cuprinderii „nădădit” filogenetic cu Teoria grupurilor. Întregul citat a apărut în același număr al Contemporanului.

VIOLETA ZAMFIRESCU

FOCUL

Primare plasmă, o explozie, soare, șarpele,
Nemulțumire sumbră, flori, sublim,
Erori nebune poate necesare
Când sărbătoarea cere să murim,
Patria amforă de foc, în Jarul ei
Aruncam mirt din singele-mi subțire,
Lacrime spartă-n dinți pină la îndulcire,
Jucam un ou din steaua mea prea crudă
mai pe sus,

Cu sabia din suflet trasă, și m-am dus,
Somn pe coama zimbrei nedormit,
Zacere de bine în nebune,
Ceată ? Ingropam nevolnic mit
Că furtuna joacă omul cum îi vine,
Iarba dragostei batjocorește nenorocul,
Leac pe geană, pui de aur, la netimp,
Glas pământ și vocea aburelui ning
Aerul speriat și apa, numai focul
Iară
Stea mă va striga
Luminată nuntă,
Lume călășară,
Moartă moartea
Că de ea
Fug iar și imi mut
Zimbetul pe scut
Spre nimicțit
Tot, deloclocindu-mă.

ALT ÎNCEPUT DE SUFLET

Soare vijelios barbari
Viscol de cimp amurguri dureroase...
Rid noaptea și imi năruj altarele de lari,
Cu pînset ziua mă ridic pe oase.

Sublim al seminției, gest primitiv de
pesteri ?
Setea de sete crește, vedenie fără leac
O absconșare dumăreană s-a răzvrătit pe
mestri
Zădărnici singur mănăstirea cinstitoare
peste vanc.

Sint moartă de cind Dioclețian
Si mai frumos intineresc mereu,
Iubirea, simbur de universuri fără zeu,
M-a tatat în filigran,

Lăsându-mi numai suflet scos din minți
Frumos, să îl tot spâl de efemer,
Absurd poate în bătaii fierbinți,
Bărbate, beat imi este cranul de eter.

Dacă-aș vedea și fără ochi mai la-noptate,
— Puțină-i ziua — cum aș descheia
planeta

Destinelor neomenestii, aș naște poate
Alt început de suflet : alfa, beta...

Știu, Dioclețian s-a-ntors pe cal
Știu, ostenit la anotimp subțire
Și a clădit în peisajul lui natal
Doar un palat cu falși pereți pentru iubire.

Și dragostea e dor-dement, pământ-colindă,
Nectar mai mult oțet băut cu știre,
Mi-am spart demult obrazul din oglindă,
Trifol de lume prins în patru fire.

SUDIC

Joci lunatecă brazii, incendiul iubirii,
profeții,
In pirogă de zeu,
Pe oceanul pierzaniei, rechinii feroci
Ar sluți de grai pe Orfeu.

Pace unde ? Viața din crater aruncă
Nesparți bolovanii cu gând,
Imi fluleră singele descintec și zace
Gura din piatră mușcintec.

Bucuriile simple scoală zilnic și culcă
Atți oameni — dar vai ocolesc
Pe nebuni, — de ris imi e timpla, tot în
șuie spirală
Trage abur nepământesc.

De catarge cu păsări somnambulă mă țin,
Sîngerez ca atunci cind la cîmp tîiam
dimburi,
In nelimita soarelui suflet sudic se sparge ?
Vin simburii, omul meu, simburii.

ION CRÎNGULEANU

ROȘU

In cimp, roșia mea bluză,
Și roșia mea chică,
Și roșia mea față
Și roșia mea gură deschisă
Și roșia mea aventură
Sint un incendiu de creier
Prin terburii, spre tainele zilei.
Mi-i secetă și-mi singera mințile
Și cerul la foc
Pină peste gura marginii.
O bluză roșie-i cimpul !...

MARIN MINCU

INIȚIERE

Alerga chipul meu prin lume singur,
așteptat la toate curțile cu piine și sare.
Femei desculțe și galbene pios
ingenuncheau
să-i prindă icoana și s-o oprească...

Nimic încă nu-mi tulbura neliniștile
cît nu mă lăsasem pradă oglinzilor,
greu adormeam în fiecare femeie
de nu se mai trezea niciuna în mine.

Odată s-a clătina eul meu lăuntric
Se scutura argint peste clopotul lumii.
Chipul mi s-a prăbusit multilat în oglindă
Și speriat am uitat să fiu singur...

Eu l-am văzut
Era singe pe piatră
Lumină din furcă torcea
File de vatră

Eu l-am văzut
Era nume de piatră
Inima-mi ardea pilpiind
Lacrimă sacră

ION LAZU

RAM

In vara asta merii au rodit —
un an cu mere, altul rămuroși ;
o vară mută dealul către verde,
cealaltă îl intoarce către ros.
Copacl — timp se-ntinde în tăcere
cu orice ram întretăiat de mere.

Pare nedrept și greu îți vine-a crede —
anul cu rod e cel ce nu se vede.
Ci mult aș vrea de pe abacul-ram
s-arunc în iarbă anii care-i am
și brusce despovărat de-un rod prea plin
să fiu aproape iar de ramul prim.

ION VĂDUVA-POENARU

ȘAPTE NOIEMBRIE

Pe umerii de lavă
Ai lui șapte
Pământul se sprijină
Cu toate fructele roșii și coapte.

Un cor solemn, insuflețind tăcerea,
răsună ca argintul în pristol :
cantate, immuri preamăresc puterea
ce izbăvi hotarul de pirjol.

In veacu-acesta nou, cu zări mai bune,
Inscris-a-n hronic vuietul de teri ;
ni-e fruntea portativ arzind pe strune
de freamătul acestei invieri.

ION TUTUNEA BALȘ

FIUL LUI MANOLE

Tata a urcat în aripi de șindriță
Zburind printr-un coarcan de noapte
Plesnit la răscruce de vinturi uscate,
Te zidesc în iubire, copilă cu buze
Răscoapte, cu trupul subțire, de sfintă.

Mama, cu fusta gemind a copii și a
faceri,
Tipa jumătate-femeie, jumătate-mănăstire,
Sinii plesneau, laptele nesupt se muta în
izvoare,
Clocotind, spumos, spre fintina Jefuită
De pleasna de răcoare blajină.

Tu, imi coci în pintec iubirea dintii
Și dorul meu bărbătesc îl ai căpătii,
Femeie sculptată măiestrit în lumină,
Tata a urcat în aripi de șindriță,
Zborul s-a frînt intrat în pământ,
Și a rămas fintină ca un ochi de stea,
Tu, mănăstirea mea de dor nerostit...

Cețți durarăm. Zidul lor ca scutul
Se-ntoarce spre lumină. Din bazalt,
In turnuri de beton, recunoscutul,
Zidar își pune cugetul înalt.

Acum să vină așa-dar copii
și să aseze jocuri, unde noi,
Cu ochiul sus, spre astrele tăriei
Am pus pe vatra veche, sensuri noi.

Cu jocul lor, imite primăvara
la virsta încă fără zbucumări,
Fără să știe cîta ne cere țara,
Și ce sudori sint prinse-n patru zări.

ADRIANA DUMITRACHE

IMI PLACE SĂ RID

Imi place să rid
Să rid așa cum sufletul meu cere
in clipele-i de fericire.
Nu-mi controlez risul și nu-l opresc
cu stăvilare de cochetărie,
atunci cind el pornește în cascade.

Cind viața imi aruncă o durere,
pornesc să rid, s-arăt că nu imi pasă,
și că disprețuiesc durerea care,
sugrumă doar pe-acela slab, nevolnic.

Și rid și pentru că imi place risul, plin
de țarie,
ce m-amețește aidoma vinului bătrîn
de veacuri,
Și mai rid și pentru că-n mintea mea
socot...
că-s mai frumoasă, rizînd,
chiar cind durerea mă apasă.

GEORGE FILIP

ACTORI

Lovitura de gong bate hotărîtă
Pină saltă cortina dintre noi insine
Și se-aprind reflectoare pe statura
actorilor
Care vin să ne fulgere gîndurile.

Și se tipărește peste nemărginirea firii
O legătură ciudată și poate banală
Care împerechează cuvintele zdrobite
în dinți
Și limitate la cerul din sală.

Se învîrtesc acte de lucidă voință
Desăvirînd în noi sacrificate monumente
Cu coloanele migrate-n ospățul idelilor,
Sprijinite pe niște rădăcini aparente.

Ultima știre a ultimului act și cade
cortina
Săltînd un talaz de lumină între două
lumi ireale ;
Actorii își șterg machiajul și fardu-n
culise
Și lojele-și demască golul existenței
banale...

GEORGE CHIRILĂ

MEDITAȚIE

Statuile de-un ceas au evadat
din cercul lor
in urmă, la nadir, înstrăinat
străluce bronzul incolor.

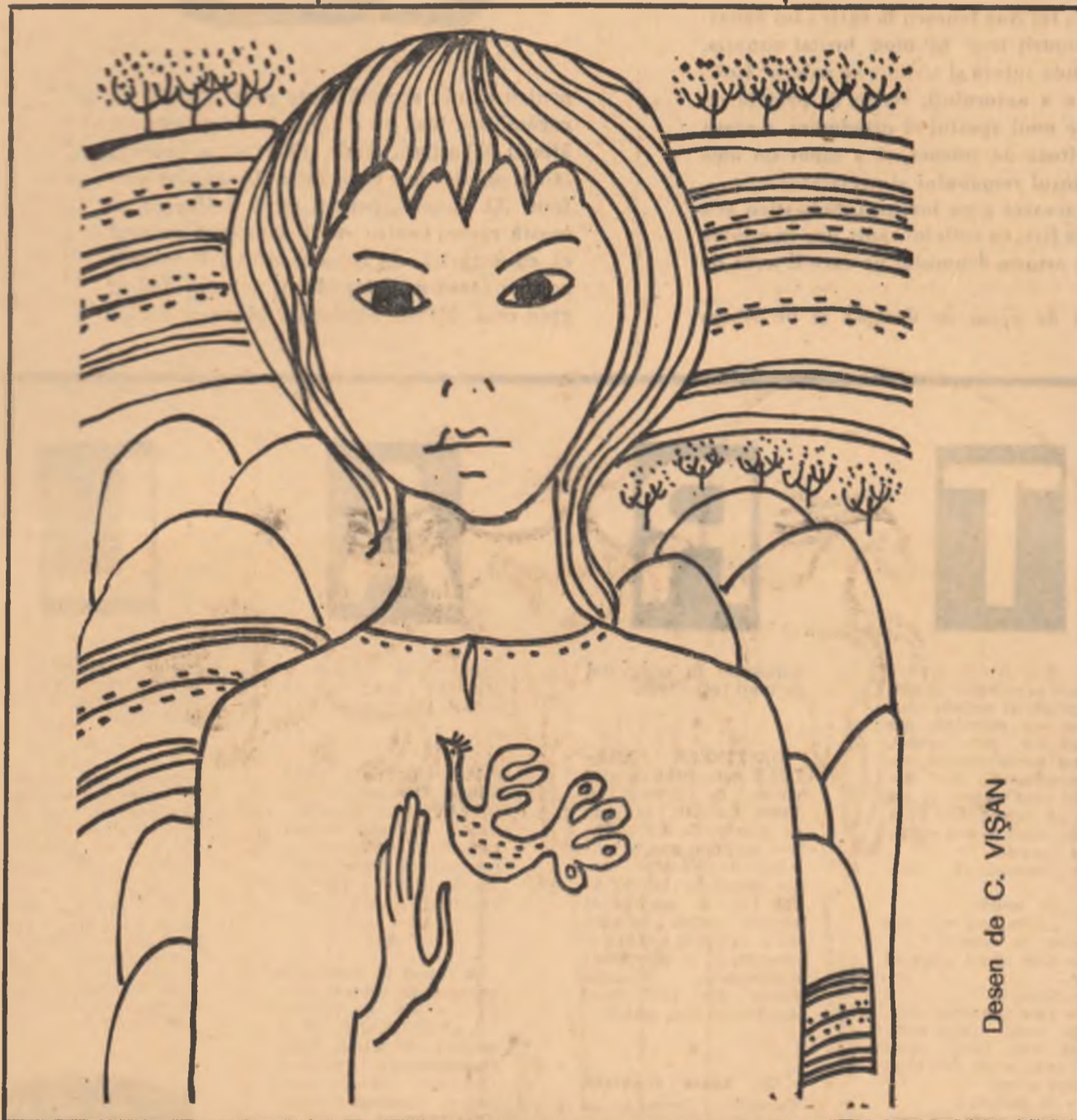
Trec gură-cască, verzi, vizitatorii
și-admiră, reci, alcătulri surpate,
intr-o pedeapsă de memento mori,
apoi se face pace sub cetate...

Poate chiar oamenii acestia sint
gînduri-cenușă-n sunete perechi,
copacii bronz imprăstie pe vînt
și-arursi tăioase de veșminte vechi.

EDITH NAGY

A MURIT UN PESCĂRUȘ

A murit un pescăruș
cu ultimul țipăt prelung
înfipt în cer
marea a hohotit spre cele patru zări
spre punctele mari cardinale
hohotul ei a rămas atrînat
iubire părăsită pe cer
nisipul se ridicase pe stînci
căutîndu-și clepsidra.
Eu, m-am cufundat nările fremătînde
în valuri,
căutîndu-mi rădăcinile ..

VÎNĂTOARE STRĂVECHE

Am să pornesc acum cumplită vînătoare
minat de mari neliniști,
gonit din somu de-o veghe blestemată
mă bintuie în visuri fără leac
privirea bourului nevinat...

M-așteaptă blind în fiecare noapte
și nu-nțelege că vreau să-l vinez
întirzii îndelung să-l lămuresc,
plutim apoi într-un galop turbat
prin valurile nopții cristaline
în Lună urcă colbul ridicat...
In zori cind mă trezesc din veghe grea

doar, Luna singur martor imi rămîno
că nu-ncetează bătaia crudă
cît bourul nu se preschimbă-n stea,
câci așteptarea mea îl va răspune...

ION MĂRGINEANU

LENIN

Eu l-am văzut
Era lumină pe piatră
Tăcerea ardea pilpiind —
Lacrimă sacră.

Eu l-am văzut
îngă timp
cuvînt de cuvînt
Printre flori ardea povestind
Legănat de vînt

Cifra Șapte
A devenit cifra Unu ;
De la ea se numără anii speranței,
Pe malul ei a cuvîntat pentru pace, tunul.

Sub cifra șapte
Pasărea Phoenix din soare
A mai înviat încă-odată cenușa,
Și-n aripi de pescăruși trece umana mare.

Înăuntrul lui șapte,
Nu poți pătrunde
Decît descălțînd istoria
De lacrima și noroiul în care se-ascunde !...

MIHAI STĂNESCU

NE-NVĂLUIM ÎN ODE

Prea multe veacuri învristate-n sînge,
cu zgrițorii de scrum aducători !
Nu-s năluciri în doina care plînge
șiragul stîns de marl premergători.

Ascult venind prin multa vremii zloată
sînețe, cușme, flamuri de panduri,
și crășiori străpuși de fier și roată,
voevodale steme și armuri...

Ce bucurii fără de seamă cîntă ?
Ne-nvăluim în ode cum am vrut :
și-adună-n sunet marea lui izbîndă
slăvitul neam sub vifore crescut.

VASILE ANDRONACHE

ZBORUL SEMINTELOR

Peste tot explodează semințele
Navigînd din palmele noastre
Prin carnea fructelor sunînd
De cît pămînt filtrat înghetă-n ele

Așteaptă un deșert purificat de soare
Descintecul din clipa nupțială
Cind toate albele izvoare se destupă
Bolborosînd în marea noastră cupă.

Noi trecem peste marginile morții
Prin ochiul gîndului deschis uimit
În uriașul pintec întunecat al nopții
Impurpurați de zborul semințelor din
sînge.

HRISTACHE TĂNASE

IMN PATRIEI

Tot ceea ce arăt, se face țară
în lung și-n lat ca la descălțări.
În forma ei vestei, o țară clară
Cuprînsă ca-n miracol între zări.

Ce-arăt în raza celor patru vinturi
e germinare și belșug vestit
Sămînța naște lumea în pămînturi
Și urcă-n flori cu-obraz spre răsărit.

ÎN „BRIGADA COTOVSCHI“

Relatări de un participant la Revoluție repovestite de MARIN PORUMBESCU

Ajunsesem la Kiev. Ordinul comandamentului revoluționar era să trecem în refacere. Dar țara era grea, am făcut o lună cu trenul până la Viazma, localitate în apropiere de Petrograd. Regimentul mi s-a desființat. Impreună cu prietenul meu Peter Saogaiu am fost vărsați în compania 398: instrucție la catarama și de zi. Am luptat în continuu până în vara anului 1919 când am fost trimis în cazatină, la partizani, pe malul Bugului. Acolo m-au prins albi. Știam ce m-aștepta. Toamă împușcau când au apărut însă roșii și i-au tăiat ca pe găini. Plingeau și se viciau ca muștele. Plutonul de execuție era comandat de-un căprar. Ne comanda și pe noi, prizonierii, ne incuraserăm printre albi. N-am vrut să pling. Doream să fii tare. Am început să-mi învîr nasturele de la manta. „Înainte, fuga marș!” Albi fug înapoi spre vilcea. Eu rămân pe loc. Îmi desfac tunica și aștept glonțele. Nasturele mi-a căzut. S-a rupt șirmituța cu care era legat „Foc!” Albi cad. Eu nu cad. Cumplitul căprar mi zîmbesc. „Ridică nasturele. Și coase-le!” Nu-i căprar. M-a ncerat. E Cotovschi.

Nu-i înalt, dar turnat în mușchi de oșel, cu capul ca luna. Un cap pentru care Piludschii plătește două milioane de mărci. Numai să-l vadă. Și lingă mine e tot timpul. Îi place să luptăm cal lingă cal, nu știu de ce, de la natură mi se trage sau poate-i spusesem că sint ruda cu-n prieten de-al lui. În orice caz e lingă mine și pare-aș fi lingă-un munte, așa mi se pare, a băgat spaima în toți panii polaci. În luptă schimbă trei cai. Are peste o sută de kil. După ultima bădălie mi-a dat să mănînc și mie un anticot. El avea patru, în față, patru potcoave de cal bătrîn. Căi lui? Ah, ce cai, Olga și Orlie și...al treilea, i-aș fi slujit cu credință o viață de om. Dar pe Olga a dat-o generalului Ubarielic.

„Sint șef de mitralieră și șef al inspecției de control la armă. Iar ne încolonăm regimentele în linie. Lingă Cotovschi stau comisarul politic și comandantul de regimente. „Fii atenți!” șoptesc Cotovschi și-n clipa următoare ne aruncăm ca nebunii peste ulanii polaci, zmintile regimente de la Bejele Hara și Camenija. Luăm între cînciute și o mie de prizonieri în fiecare luptă. La Camenija două mii”.

„Februarie, 1920: am gonit gărzile albe din Odessa”.

„E toamnă și Cotovschi ne spune: nu vrem să facem război, dorim pace. Dar nu pace printre dușmani”.

„În octombrie primim ordin să intrăm în Ucraina. Prima bandă albă pe care o atacăm este a generalului Titunic. Îi nimicim pînă la Bug, la granița cu Polonia. Cotovschi e mareș prinț, noi, ne încurajază să luptăm cu dragoste, știm pentru ce luptăm, ne iubim comandantul ca pe-un părinte: Bachico. Așa-i spunem, nume de-alint. Luăm captură. O parte din albi au fugit peste Bug. Nu trecem granița, nu ni-i predau polonezii. Mai avem de luptat. Cu Frolov și Sfetco la Vinogradov. Primim informații că acolo e un depozit de zahăr păzit de Armata Roșie. Cotovschi dă ordin batalionului să se retragă ca să-l înlocuim noi. Abia îi schimbăm și bandele albe atacă. Intrăm în foc la nouă dimineața. Și-a-poi cade seara. Seară de steapă și noi nîmicim. A doua zi îi urmărim și-i distrugem definitiv. N-a mai rămas nici unul... Ne regrupăm pentru apel, ciți prezenți, ciți răniți, care morți și vine rezerva să ne înlocuască. Trec două săptămîni. Ianuarie. Iarnă rusească. Cotovschi primește ordin de sus: Pentru ora zece noaptea să fii pregătit! Unde, cum și ce, nu știe nimeni. La ora zece Cotovschi ne inspectează dacă sintem bine înarmați și echipați bine și gata de luptă. La 11 pornim. Mergem toată noaptea, prin ger, în zori, la cinci auzim tunurile bubuind. Pornim atacul. Îi nimicim lingă Canev, pe malul Niprului. Aveau peste o sută de mitraliere. O parte au fugit mîncînd pămîntul”.

„Pe roșii care i s-au predat, Mahno i-a scos la marginea satului și i-a tăiat ca pe varză. — Nu meriți un glonț, le spunea. Dacă luptați la roșii de ce te-ai predat?”

Mahno s-a retras peste Niprul înghețat. Ajungem și noi, urmîndu-l. Dar gheața nu mai ține. Trec înti douăzeci de soldați cu scînduri, trîndu-se de-a bușelea. Avangarda. Cei douăzeci de soldați trag și caii, cu frînghile, caii sint tîrșiți jos și legați de picioare. Așa tragem și tunurile și muniția, pe malul celălalt. Străbatem cu greu gubernia, e întinsă pe citeva sute de kilometri. De bobotează ajungem în Harcovcaia. Unii dintre ai noștri preschimbă caii oboșiți, nepotcoviți, pe caii buni ai sătenilor. Cotovschi primește ordin de sus:

— Ostații care au luat cai buni de la cetățeni, să-i dea înapoi. Luptați cu ce aveți!

Imediat, alt ordin, tot de sus!

— La granița dintre Harcovcaia și Curscaia vești întîlni două trenuri blindate care vă vor ajuta să-l zdrobiți pe Mahno. Grăbiți-vă! Stăteți la 10 kilometri de coada lui! Trenurile blindate o să-i ajină calea.

— Dar înaintea noastră a ajuns altă unitate. Comandanții lor s-a adresat comandanților de tren.

— Urmărim banda lui Mahno! Ați ajuns cam tîrziu.

Trenurile blindate te deschid drumul. Și el era banda! Mahno, diplomat, cu acte în regulă! Cotovschi a întîrziat doar zece minute. Se duce mîntos la comandanții trenurilor și-i întrebă:

— Cu aprobarea cui i-ați dat voie să treacă?

— A declarat că el urmărește banda lui Mahno! Uite documentele!

— Ambele tunuri să deschidă foc viu! Barajii-calea. Foc! În permanență foc!

— Și noi, cu cavaleria, după Mahno... Tunurile încep să trîznească în fața trupeilor de fugari. Goană nebună; se lipește burta calului de mărcinții stepei. Dar copitele lui Mahno scapără și mai mult. Murgul meu, Morunu, înoată prin zăpădă, ca peștele în Delță. Cîntăm. Pe dușman îl îngrozește cîntecul. Sint cîntec de partizan, se tem de ele mai rău decît de gloanțele sau ascuțiții sabiilor de oșel. Să zicem c-am omorît din sarje, vreo două sute. Căd și de la noi vreo doi-trei; dar banda lui Mahno cotește cu grosul prin pădure; fugim înainte... Abia pe urmă ne dăm seama că iar au trecut înapoi în Harcovcaia. Al dracului, anarhist!... Mă l-au omorît pe Morunu... Calul meu... Mai răsuflă dar ochii nu vrea să-i deschidă... Mai doborîm vreo zece din ei, douăzeci, mai rămîn de clopîit două sute. Au cai buni. Se joacă de-a v-ați ascunselea cu noi. Anarhistul! Din Harcovcaia a trecut iar în Poltava și s-a infundat între munți. Îi scoatem dintre stînci, ca pe lupii ascunși în vizuină. Cotovschi mă cîtează în fața frontului. Primim ordin de sus să ne ducem înapoi în raionul Kiev. Stăm un timp în refacere. Primim alt ordin să mergem în raionul Tambot.

— „Ce vrei, Bachico? — Îl întreb pe Cotovschi în rusește.

— Nimic. Vreau să mănînc astăzi alături de tine! — Îmi răspunde el românește.

nește — și nici nu mă dumiresc cînd îmi dă o scatoalcă peste genunchi, de-mi sare castronul cit colo, și-mi mai dă o scatoalcă pe umăr, de-mi vine să mor.

Toată ziua m-a durut genunchiul și umărul. Cotovschi nu prea mănîncă, nu are poftă. Mă îndoaie pe mine. Stă pe buturugă și face din buze ca toate păsărelele.

Sint în fața comandantului politic al polcului. Îl poreclisem Minădreaptă. Deocamdată, anchetă formală. De ce mă bagă în anchetă? Stau bine cu inspecția de control la armă. Să spun tot adevărul, că altfel sint dușman al revoluției. Ce cred eu? De ce-am fost citat în fața frontului? De ce nu trec dincolo? Că am luptat destul pe aicea. Și dincolo sint oameni devotați cauzei. De ce lupt în Rusia? Nu prea știu nici eu ce caut. Este bătaie și nu război. Dacă e revoluție, să fte și cu mine — mi-am zis. Mai bine în revoluție, decît în război; cîștigi ceva, la război pierzi totul! Ce i-am spus lui Cotovschi? Fii atent: i-am spus că în orice caz să-i nîmicim pe toți dușmanii. Minădreaptă să se bizuje și pe mine, că sint sigur pe voi, mea în orice clipă. Ce mi-a tot spus Cotovschi astăzi? De ce a cîntat ca păsărelele? Fii atent: de ce să știu? Cotovschi a făcut școala de agricultură din Cocorezenii, lingă Orhei. Școala vine pe-o vale frumoasă; față în față cu școala este Crîngusorul. Școala bună, făcută de boieri din comitetul gubernial, înainte de războiul cel mare, să-i faci studii specializate pe moștile lor. Moșii mari, boieri mari. Eh! și-acolo, la școală, Cotovschi era cel mai voinic. De-atunci, fugea în Crîngusor și cînta ca toate păsărelele, făcea ca oile, vacile, făcea ca boierii, făcea ca toți dracii, și învîdase tot felul de semnale cum să te descurci în cîmpie sau în pădure. Acolo, în Crîngusor, el și cu alții au săpat un adăpost secret, în pămînt. Zicau că fac spiritism. Că studiază „Ceornia maghia”; da studiau cărți marxiste. A spus el asta? Îți spun din credință. A fost prins de dascăli și elminat din școală. Atunci, de ne-ace a-nceput să lovească în boieri și chiar în culaci. Ce lău, da la fărâniș săraci. Pentru boieri trimitea o scrisoare frumoasă: Pregătește banii, că moartea pe tine! Dacă anunți cumva, vai de pielea ta! Numai că un boier a anunțat capul guberniei, și iată că gubernia ia măsuri; tri-

mite un general cu epoletii aurii, împărătești, care străluceau ca doileacul galben în soare: generalul, tolnănt într-un fațon cu cai care mincau jar, lingă el aghiotantul cu barbă ca a lui Rasputin și ochi jucăuși ca dracul: — Am venit să inspectez cum s-a organizat paza duraneavoastră, ceazule!... Generalul trimite aghiotantul să controleze posturile, le încearcă, este mulțumit: — Gospodîn ghenear! acum să vină Cotovschi, daoă îndrăznește! Punem mina pe el, de data asta!... Boierul este mulțumit, hulea, petrecoeri, trîntă, în joacă, generalul cu boierul, boierul înțește și Cotovschi îi pune călăușul cizmei în ptept: — Ai pregătit banii?... Cotovschi a țesut tot așa, salutat de soldații din pază. Alțeva. Ce mai știu despre Cotovschi? Știu că în '18, erau cit p-acți să pună mina pe el, dar el a întins-o pe Jereastră, prin grădina și de acolo a fugit vreo patruzeci de verșii și a trecut dincoace. Pe cine are dincolo? Are o soră în Hîncești, și încă o soră cu un copil. Și, dacă plec în țară, la tine? Acum fii atent: Știu că ești om drept; dar dacă vrei să-i faci vreun rău lui Bachico, să știți că am să-ți tai mina dreaptă! Nu, că să spun tot adevărul! Îți spun din credință, am să încerc să trec și pe la ai lui, că mi-a dat pricaz să mănînc la fiecare neam a lui cite zece pirjoale moldovenesti, și atunci el o să știe — că are el semnele lui de magie neagră — și cînd mie o să mă se umfle burta, el o să fte sătul! Alțeva? Sforăie în somn și se ceartă cu tine: Nu fii cal cu ochelari, comisare! uită-te în toate părțile! Și? Acolo să nu uit să fac ca pasărea asta, cristeiți bălții, așa... Și ei o să-i răspundă.

„Mulți bandiți am zdrobit noi; am distrus pe Titunic! Frolov! Sfetco! Mahno!... Au mai fost, Șepil! Zabaldon! Holai! Zilioni! Verdi! Scuro! Pîlhura! Hoșupchi! și chiar o mușere, Marusia! care își permitea luxul să aibă trenul ei blindat — împotriva lui Frunze, Budionii, Duncici, Cotovschi, împotriva Rusiei cîstiate. Mai era un alb, generalul Antonov — unii îl asemeau cu Mamontov, șeful lui Scuro — care avea o bandă de nu mai puțin ontzeci de mii de albi. Strînsură, nu glumă! Polcul meu de cavalerie ușoară, eram acum șase sute de săbit; socotit om și cal, eram o mie două sute. Aveam cincizeci și șase

de mitraliere, Mazuri, și patru tunuri. Cum grauri și lăstuni pustiește lăcusele în Delta Dunării, ca pe o mare paoste, așa pustiește noi pămînturile, între Tambot și Saratov, de oamenii lui Antonov — asta în trei luni, tunie, tulie, așgust. Nu am noroc la cai: în trei luni m-au murit, mai în fiecare luptă, cite un cal, Cega, Viza, Păstruga... Și cetățenii ne, ajuta să dăm de urma abilor; unii calaci, însă și funcționarii vechi ai satelor, ne pun piedici; la fel și unii negustori, cirotumari, popi, călugări... Ne purtăm omește cu ei, însă trebuie să-dăm în vileag, să rupem răul din rădăcina. Întp-un sat, lingă Saratov, scoatem pe îndărănici:

— In ce crezi dumneata? In ce sfinți? întrebă celălalt comandant, Crivarucika.

— Niculaie, Petre, Pavel...

— Dacă crezi în sfinții Niculaie, ai să spui adevărul: cine este contra noastră aici la voi și este nealata lui Antonov? — îi pune apoi icona în față — spune adevărul! Spune care din voi este în bandă? Nu-ți facem nimic! Te ajutam cu ceva pînă la urmă!

— Si omul, credincios, în fața iconei, trebuia să spună adevărul. Comandanții nu face nimic, îi stringe mina, apoi trece la altul și-i aduce sfinții din biserică, să jure pe el ca va spune adevărul și se închină și el cu mina strîmbă:

— In numele tatălui și-al fiului și-al sfinților Bachico, amin! Ce secrete aveți?

— La morile de vînt. Dacă se mișcă — cînd nu este vînt — înseamnă adunarea abilor. Dacă este vînt și totuși aripile nu se mișcă, înseamnă tot adunarea abilor... Și, ca să caute drumul, unul după altul, albi aruncă un nod de pule, din distanță în distanță.

Este adevărat că, pe cei care tac sau mint în fața iconei, trebuie să se executăm ca pe necredincioși și nu ca pe niște dușmani ai revoluției.

Banda este pe sfîrșite. Mi-e de-ajuns atita luptă? Am prins de viu pe aghiotantul lui Antonov. Cotovschi îi propune:

— Dacă mi aduci cavaleria lui Antonov, pe care o aveți camuflată, să o distrugem, noi te decorăm și te ajutam să duci o viață fericită.

S-a făcut și treaba asta. Aghiotantul a scos restul de cavalerie din pădure. Primisem ordin: Nu vorbiți cu tovarășe, vorbiți ca la cazaci, cu gospodin.

Polcul nostru s-a împreunat cu banda de cavaleriști. Vorbit cu ei, așa cum avem ordin. În schimb, sintem bine pregătiți la marginea satului.

Sint cazaci de la Don. Noi le zicem că sintem cazaci din Cuban... La ședinta lor, din care unul singur era al nostru — Cotovschi — au jurat, și Cotovschi, să lupte pînă la ultima picătură de sînge în contra roșilor... Noi știm însă ce avem de făcut, ne șoptiseră comandantii noștri ordinul lui Cotovschi: Comandant... cu pantaloni roșii în fund, de șaua calului, la primul foc de pistol, să ataceți!... După ședintă, votă, și deodată Cotovschi scoate două revolvare pe masă și împușcă la repezeală zece comandanți albi; al unsprezecelea, înainte de a fugi pe Jereastră, l-a împușcat pe Cotovschi în mina stîngă... Noi, cînd auzim pocnetele, ca leții ne repezim în albi și nîmicim aproape tot restul de cavalerie a lui Antonov. O parte mică, însă, a avut timp să fugă în pădurea de unde veniseră. Din ei am prins un horonji — sublocotenent de cazaci — frumos ca o domnișoară; semăna puțin cu un lup luptător de al nostru, Pavel Corceaghin. După asta, venim înapoi în raionul Kiev. Aproape ne terminaserăm misiunile. De brigada noastră se dusese vestea în toată Rusia mare.

Vine și ziua despărțirii. La Kiev, Cotovschi, mănîncă lingă mine. Pentru ultima oară. Îmi dă din gamela lui o bucată de carne și cere să mi se mai facă o friptură mare cit copita unui cal bătrîn.

— Măntăc, Simioane, ești mai tînăr: poate o să te îngrași și tu ca mine!

Mă uit la el; sint ca un mușuroi lingă un munte. Lăcîrmez — Grigori Ivanovici Cotovschi! Bachico! Mîntăc! Văd că pe aici nu mai avem ce face! Eu mi am cam terminat misiunea de oaste roșu român. Hai cu mine, cal lingă cal, să încercăm în România o brigadă ca asta, s-o băgăm în foc și să punem cu botul pe labe și pe cneji de acolo!

Cotovschi nu-mi răspunde, fluieră, se apucă să cheme cristeli bălții din spatele Crîngusorului.

— Grigore! Plec acasă! Mi-e dor. Îți spun fte asta, din toată credința. Plec. Ia-mi tu, armăsarul, îl cheamă Nisstru.

În loc de răspuns, în glumă, îmi dă o palmă peste genunchi și mă îmbrățișază. Iar m-au durut oasele o noapte și-o zi.

Desen de C. VIȘAN

MARTURIILE CONTEMPORANE

ION VINEA

Ne solidarizăm cu pornirea liberă a care a ridicat steagul roșu acolo unde fusese teroarea mai aprigă. Ne solidarizăm cu durerile multîmii întoarse cu sîla (de contra-revoluție) prin război și foame de pe calea idealurilor ei (Revoluției), (ION VINEA, Rusia infometată. In: Facla, 6 nov. 1919).

N. D. COCEA

Un ceas și 35 de minute, cu ceasornicul în mîna, a ținut citirea. Iar cînd a venit rîndul ultimului articol, al celui care încoronă într-o singură frază toată opera de pace și socialism a marilor noștri revoluționari. Lenin, aruncînd hîrtiile răvășite, a ridicat și el brațul în aer, a votat și a lăsat să-i cadă palma întinsă, grea peste

toate privilegiile trecute, ca un cuțit de ghilotină. (NICOARĂ AL LUMEI — pseud. al lui N. D. COCEA. Lenin. In: Chemarea, 20 aprilie 1919).

GALA GALACTION

Astăzi, după cumplita zgzuire... care a răsturnat pe neștiute zidurile cetății capitaliste, priveam la largul ei noua și impunătoare manifestare a proletariatului românesc. E o trezire generală... (GALA GALACTION. Poet și proletar. In: Chemarea, 7 iulie 1919).

M. SADOVEANU

O diră de pulbere se aprinsese de la Marea Baltică, prin Polonia și Carpați, la

Dunăre. Un singur cuvînt, într-un suflu de usurare umfla piepturile multîmilor ce-nvăzuse aduce dintr-o jumătate a lumii imbulzite înce tunuri și rețele de sîrmă: Mir! Pace!

(SADOVEANU, Strada Lăpușeanu, 1921).

C. P. PAJURA

Revoluția comunistă rusă e cea mai mare zgzuire și prefacere pe care a suferit-o omenirea pînă azi. E soarele care prevestește lumii începutul unei noi ere în omenire. E știința electrică ce galvanizează întreaga lume cu spiritul democratic. E viforul care face ca chiar cei mai reacționari să se însăpîmintă și să cedeze forței de nestăvilit a muncitorului. Revoluția rusă e steaua care anunță victoria proletariatului și prăbușirea regimului burghez. Privind deci revoluția rusă, noi nu-i putem decît admira măreția și marea ei rol pe

care îi joacă în omenire (C. P. PAJURA. Revoluția rusă. In: Otenia socialistă nr. 6, 15 noiembrie 1919).

MIHAIL BUJOR

Lenin s-a interesat din nou de situația din România, de perspectivele luptei din sud. După aceea mi-a înmînat documentul... i-am strîns mina și ne-am despărțit cu căldură. (MIHAIL BUJOR. Amintiri despre întîlnirile cu Lenin. In: O Lenine. Vosponnania zarubejnih sovremennikov, Moscova, 1962, pag. 230—233).

LUCIAN BLAGA

Marea Revoluție a lui Lenin se instalează acum cîțiva ani în Rusia. Minjite de

sînge, simbolurile imperiale se năruiau... Rumoarea străzii străbatea prin toate durile. Eram prea tineri, poate, ca să fi putut întrevădea liniile istorice mari ce încercuau să se nască sub ochii noștri. (LUCIAN BLAGA, Hronicul Vîrstelor, 1965, p. 216).

ION MINULESCU

...Revoluția mult așteptată a început... Rusia vă pune la îndemînă de azi înainte materialul necesar să vă puteți construi și voi în formulele nouă. Vă dă puțința să ieșiți de sub tutela burgheziei care vă șarabă ca un fitil de lampă cu gaz. Desceptați-vă, numerotați-vă, valorificați-vă, cuceriți-vă dreptul vostru sub soare (ION MINULESCU, Roșu, galben și albastru roman, 1924).

REVOLUȚIA

ANTOLOGIE LIRICĂ SOVIETICĂ

VLADIMIR SAVELIEV

PUTEREA SOVIETICĂ

(fragment)

Fără cruce,
fără nagaică în mină,
numai cu speranța în ochii severi —
așa a devenit ea în Rusia stăpînă
rupind lanțul oricărei puteri.
Nu zadarnic
a stat ascunsă în lume,
nu zadarnic peste zări fulgerind a zvonit,
alcoolice bande în somn vrînd s-o sugruma
nu o dată Jungherul către ea l-au zvrilit.
Și era
în lăndări să zboare
liniște „naîtă” pînă la cer
sub carabina, vîrtă ca din întâmplare,
printr-un geam cu perdea și vergele de fier.

De peste tot ploua și ningea cu mizerii
nu în vorbele goale,
ci adînc în viață.
Dar ea este înția Putere
care-a privit adevărul fără mască pe față.
Prima Putere
în care simpli mușci
cu guvernul-au împărțit fiiece suferință.
Prima căreia zgîrciții noștri bunici
l-au dat cu dragoste grîu de sămință.
Și era atît de mare
credința-n această Putere,
încît zarea frămîntată de-un viscol barbar
o apăra neori chiar și ofițerii
care juraseră credință „tăcutului” țar.
Tu, Putere-a multîmii!
Peste zodiile apuse,
din ridurile cioplite pe fețele domoale,
au răsărit mările decretele tale.
Între zborul înalt și căderile mele,
eu această deviză-o știu bine:
înima mea
în momentele grele
e un steag ce se-nalță mereu pentru tine.

În românește de DIM. RACHICI

VLADIMIR SOLOUHIN

Se face ziua albă. A căzut
Pe iarbă rouă, și prin codrul des.
Tăcute-s toate ca la început:
Se pregătesc să capete-nțele.

Se pregătește pasărea-n copac
Și-albinele în urdiniș, apoi
Și florile, dar încă nu-și desfac
Petalele, căci frigul e în toi.

Eu stau pe malul lunecor și drept
Al rîului încețoșat — solemn
Și plin de bucurie, și aștept,
Cu brațul ridicat, să fac un semn.

Cu fața către ceru-mpurpurat,
Stau în lumina marelui mister.
Apoi rostesc solemn și răspicat:
„Să se ivească soarele pe cer!”

„Și viața pe pămînt să nu sfîrșească!” —
Mai zic.
Și-atunci: albine, păsări, flori,
Zboară-nfloresc, încep să zumzuiască, —
Și-și văd de cale luminoșii zori.

N. ZABOLOŢKI

LICĂR VERDE

Pe țărni de aur și pe-ntinsa față
A mării de azur, scutit de vînt,
Cuprins de topoaleă, se răsfată
Orașul alb, pînă-n adînc răsfrînt.

El s-a-ntrupat din albele lăcuire
De nori fluizi și prins-a temelii
Acolo unde razele de soare
Răsfrîng din ape fulgerele vii.

Spre-acele țărni voi porni, departe,
Și, cercetînd din zori în inserat,
Găsi-voi calea dreaptă să mă poarte
Spre porțile aceluia alb palat.

Voi da în lături porțile rotunde
Și de pe culmea albelor ziduri
Un ochi în adîncime va pătrunde
Lăsînd să-i scape verzele lucrî.

O, licăr de smarald, rîvnită cheie
A dauritei fericiiri, curînd
Vei fi a mea, vei fi a mea științe
Cu licărul tău verde și plîndî!

Dar bastioanele pălesc și-n zare
Cad turnurile... Licărul s-a frînt,
Începe să se stingă, și se pare
Că vrea să se desprîndă de pămînt.

Doar cel cu suflet tînăr și vigoare
În trupul său va cuteza-ntr-o zi
Către orașul alb să se strecoare,
Și licărul cel verde-al lui va fi

În românește de VIRGIL TEODORESCU

Glonțul ucigaș l-am scos din rană
Și am stat de pază lîngă uși!

Iar apoi, în vremea vijeliei,
Cînd destinul singurî ne-am ales,
I-am trimis satrapului Rusiei
Glonteale baronului D'Antes.

Azi e vremea nentreruptei creșteri,
Cîntecul răsună nentrecut,
Și pe tine, meșter între meșteri,
Eu cu-ntr-un popor te salut!

NIKOLAI GRIBACIOV

SOROCUL A VENIT

Sub foc vrăjmas, sub ploa și soare,
Din zori și pîn' la prima stea,
Vedeam cum truda la-nccercare
Căruntă vreme ne-o puneă.

Ne încerca voind să vadă
De-om tîne piept pornind la drum,
Ori toți ne-om prăbuși grămadă,
Lăsînd doar pulbere și scrum.

S-au incurcat la socoteală
Cei ce-au crezut c-om da-ndărăt,
Că vom pieri fără-ndoială
Sub albe giulgiuri de omăt!

În gura mare, ori în șoapte,
Pe alt meleg, spuneau de zor
Că vom veni în prag de noapte
Ca să cersim la poarta lor.

Dar s-a-implinit sorocul. Iată
Ce clar și-apare cînd citești:
Lumina-n zare-i revărsată,
Nu bezna flutur-ă ferestă!

Și-și soare mult, nu piclă sură,
Și veacul ne împarte rod,
Iar pentru cei ce ne injură
Răsună cîntec de prohod!

În românește de M. DJENTEMIROV

„Urmînd pe Lenin” 1961 (ulei) de V. SEROV

PROFEȚIE ȘI REVOLUȚIE

În evoluția sa poezia a înregistrat, cum se știe, diferite tipuri de profetism. Dar nici profetismul de tip oracular — imbinare de vizionarism mistic și obscuritate a sentimentului — nici cel mesianic, nici cel eschatologic nu și-au asumat rolul de a exprima vreedată nevoia sinceră de eliberare, de descătușare a umanității, de a întrezări măcar o cale, un drum către aceasta. Bolboroseala pithică sau magia oricărită ar încerca să surprindă relațiile mai asculte și misterioase ale lucrurilor, oricît ar încerca să detașeze o realitate mai profundă a spiritului, raportată la om, la căutările și dramele acestuia, sint în cea mai mare parte reducibile la o superioară grațuitate. Poezia rezultată din astfel de experiențe relevă mai ales disponibilitățile infinite ale imaginației poetice de a recomponere, de a reconstrui universul invizibil al ființei noastre, față nevăzută a lucrurilor care ne traversează spiritul. Un beneficiu există, firește, în captarea oricărei surse necunoscute în apropierea unei dimensiuni noi. Cînd Eichendorff atrăgea atenția cu gesturi ritualice: „În fiecare lucru doarme un cîntec / visînd neîntrerupt / Dacă atîngi cuvîntul magic / Lumea începe să cînte” (proclamînd imperativul incantației) beneficiul era că verbul devenea iarăși un vehicul de vibrație și muzicalitate, un instrument de construcție muzicală a lumii. Ceea ce nu e puțin lucru. Numai că diferitele profetisme, indiferent de experiențele pe care și le subordonează fiind scoase dintr-o realitate mai mult imaginară, rămîn simple acorduri într-un pustiu de vată unde nu există nici măcar riscul ecoului. Esențial în această direcție era de a profetiza în cîmpul frămîntat al istoriei, al umanității, de a surprinde relațiile dintre oameni — mai obscure, mai cumplite, mai dramatice decît cele dintre lucruri — dintre trecutul și prezentul umanității, dintre prezentul și viitorul acesteia. Profetismul goetheean presupune așadar, pentru începutul secolului al XIX-lea, poate cea mai elocventă „angajare” în direcția umanului”. Își merita viața, libertate — acela numai / ce zilnic și le cucerește ne-ncetat” spune olimpicul german cu austeritatea nervoasă și intransigentă a iacobinului, profetia solemnă a libertății comunicînd-o apoi cu patetismul oratoric al unei declamații acompaniată de chimvale biblice: „Aș vrea să văd asemenea devălmășie, / să locuiesc cu liberul popor pe liberă cîmpie / acelei clipe aș putea să-i spun înția oară: / rîmii că ești atîta de frumoasă!” (trad. L. Blaga). Cu sau fără nucleu ideologic comun aspirațiile spre libertate umană nutresc cea mai avîntată parte a poeziei romantice. Cristalinul și aerianul Shelley, apolinicul îndrăgostit de himera Ideii nu e mai puțin prometeic și lucid în accentele lui profetic revoluționare. Oda vîntului din vest e apoteoză revoluției transformatoare și purificatoare: „Profetic vînt! Cînd iarna e în toi / mai poate primăvara da-napoi?” (Trad. P. Solomon). Profetică e și lirica whitmaniană. învăluitoare, generoasă, străbătută de presimțirea tulbură dar sigură a libertății în extensiune istorică și civilizatorie: „Ani profetici! Spații dinainte-mi, pe care zadarnic încerc să-l pătrund, e plin de fantome; / faptele nenăscute încă, ce în curînd se vor ivi, își proiectează umbrele în jurul meu; această grabă, această ardore de necrezut, această bizară extatică febră de viziuni. O, anilor!” (trad. Margareta Sterian). Pușkin, Hugo, Heine, Petöffi, Eminescu pentru a ne rezuma numai la cîteva nume, sint permanenți vii ale acestei poezii profetice și vizionare, absolut sinceră, directă, iconoclastă și pură: „Zdrobiți-vi individualia cea crudă și nedreaptă / ce lumea o împarte în mizerii și bogății!” Ecoul e al frămîntărilor justițiare și eliberatoare. Poezia se regăsește pe sine și justifică în această nevoie de a propune o condiție umană superioară, de a exalta triumful valorilor umane. Din formă și scop inefabil al perfecțiunii, poezia își propune să devină ea însăși instrument de perfecționare a umanității; îndemna la demnitate, la acțiune, cetezanță, eroism. Încrederea nestrămutată în om reprezintă pentru acest tip de profetism sursa însăși a poeziei, rațiunea ei de a fi. Dacă „omul e congenital apt de progres și de fericire” (cum sună o concluzie călinesciană pe marginea unei piese de Gorki) poezia inspirată de om și umanitate, poezia care-și contopește idealul său cu acela al umanității are șansa certă de a profetiza, de a anunța sensul ascendent al acesteia. Iluzie milenară, fericirea poate și trebuie să fie încorporată vieții, așezată la temelia acesteia. Poezia prevestește și exaltă această posibilitate necesară creată de lupta revoluționară. Albatrosul lui Gorki întruchiează clarviziunea revoluționară a artistului, profetismul său social, iminența mării revoluții socialiste transformatoare: „va zbucni curînd furtuna! / așa strigă albatrosul printră fulgere pe mare. El proorocul biruinței: izbucnească dar furtuna!” Profetismul liric se identifică așadar cu patetismul ardent, mobilizator de conștiințe, cu strigătul și chemarea la luptă. Duosul Esenin cînta uraganul revoluției (Balada celor douăzeci și șase, Ana Sneghîna); corzile lirei lui Alexandru Blok fremătău barbar cînd sint atîtine de suflul proaspăt al revoluției în poemele Cei doisprezece și Sciții.

Poezia lui Maiakovski născută, inspirată, hrănită și călădă de clocoțul luptei avea să devină rezonatorul acestei epoci eroice, versul maiakovskian are zig-zagurile bruște ale trăznitelui, scrișnetele de ură împotriva dușmanului, sunetul de trîmbiță dinaintea atacului, vînetul de cascadă și rumoarea cîmpului de luptă, îndemnul aspre la asalt, cetezanța mîndră a celui care înfige steagul biruirii. Prin exemplul lui Maiakovski poezia trăiește vârsta febrilă a întoarcerii depline în istorie, a integrării sale în condiția cea mai favorabilă propriei sale renasteri. Înima poetului e înima lui Danko mistuindu-se în jerbe albastre pentru a ilumina drumul celor mulți spre fericire.

VASILE NICOLESCU

CULORILE VÎNTULUI

„Nikitin și Mikeș stăteau lungiți pe o stîncă și se uitau în vale.

— Sărbia!.. spuse cu un glas adînc și răgușit Mikeș. Struguri... Vin... Atci oame-ni-s prea mo. Nu-s pe gustul meu. — Iși trase pușca lîngă el și se apucă să-și răsucescă o țigară. Din fundul găoacelor, privirea tăioasă a ochilor lui de culoarea cărbunelui brun rătăcea fără pîntă prin vale.

— Las' că-i întîrîm noi, aruncă sacadat Nikitin.

Pantaloni și bluză de soldat erau lipite de trupul lui slab. Picioarele desulțate zăceau întinse fără viață pe iarbă vestedă. Părea o frunză mare, galbenă, sfîșiată aruncată acolo.

— Tăranul e altmînterî. Kolceak, da, e tot și rău. Dar țăranul pricepe.

„Sîrbul scîipă scribit. Apoi sorbi cu sete din țigară, o trecu lui Nikitin, pușca pușca la o parte și se ridică.

— Tu... Tu! exclamă el, bilbindu-se pînă de glaci! Vrrr! să stai de vorbă cu ei? Cîit-un drag în cap — asta le trebă. Și tu stai să parlamonăzî. Se depărta cu pași mari bombănînd; eu nu stau de vorbă! Se întoarse însă nămaidă și se lăsă gre-oi pe o piatră, de par-ăr fi vrut să intre prin ea, Vrrra să fac o revoluție în Sărbia. Atci poporul e moale.

In vale Borelu își purta printre bolovani apele sumbre. Dintre ierburile se iveau gir-bovite spășit stane masive, confuze. Agă-șindu-se de pietre cîțiva brăduși se cășărau pe povîrniș și suflau rășinos, ostentîți de zadarnica lor trudă.

Nikitin murmură ca pentru el:

— Orice se poate țerta.

Iși pipăi barba flocoasă ce creștea zbur- lîtă în toate părțile și încelită ca o gră- madă de uscături. Zimbi abia perceptibil.

— Ar trebui să mă rad... Sîrbul scoase din buzunar un pumn de tutun, se uită la el și scutpă cu năduf.

— Secătura de țăran. L-a împuscat pe Smălkov și a adus tutun. Ar trrrrbui să-l arunc, dar nu pot, vreau să fumez!

Și-și răsuci în dușmănie o țigară.

In aer se împleteau mirosuri de luncă, de vîgăuni și de miere. Se auzea vîntul vîind prin stîncăritte culmilor albe. Unde- dea urla o sălbăticitune, răgușit și jalnic.

— Auzi, ursul! spuse sîrbul. După ce fac revoluție în Sărbia, mă întorc aici să vine- z urși.

Ierburile înalte din pîrloaga din vale

prinseră a se legăna unduitor. O ieruncă speriată dete buzna în ele.

— Vin, aruncă Nikitin. El sint. Ierburile se dădura în lături și patru călăreși opriră lîngă stîncă. S-au moșmond- it cam multîșor pînă și-au legat caii de pini. Pînă la urmă, călcînd neauzit, cu în- călțările lor moș, ucrură giruși pe cărare.

Țăranii aveau chipurile oboșite și vino- vate. De nădrași și de sumane li se prin- serseră scaietii — merseseră într-o întin- soare cale lungă. Marginele pălărilor tătă- resti, de pistol, erau ude de nădușeală.

Unul din ei, mărunt și roșcovan cum e lupul de munte, glăsu, lungînd cuvintele:

— Bun găsit! Intînzînd mina dreaptă:

Nikitin, nu? Mi-a vorbit Pavel de dume- neațale!

Aruncă peste umăr celorlalți o privire care-i trăda tulburarea, dar imediat urmă cu un zîmbet ce i se înfrîpă în barbă și urcă spre ochii gâlbui:

— Și iaca așa, am venit... Ca să stăm de vorbă cu matala, adică cu Nikitin. D-a- poi, și cu aștiații.

Se uită lung la sîrb. Oamenii s-au așe- zat pe pietre.

— Dumneavoastră, zi, țineți de partidul bolșevic?

— Ținem! făcu tăios Nikitin.

— Cîtețrei?

— Toți.

Țăranii se priviră mulțumii și ziseră într-un glas:

— E bine!

Roșcovanul scoase cu o mulțime de mîș- cări de prisos o chisea smeurie și-și umplu pipa lui mică, chinezescă, cu găvanul plăt.

De după stîncă apăru Shlûsser, se înclină politicos și rămase în picioare.

Roșcovanul se trase mai aproape și începu vorba. Glasul lui amîntea foșnetul uscat al ierburilor de toamnă.

Ne-a spus Pavel. A trecut cîteva vreme de-atunci. Noi v-am trimis pîne. Că ce ne-am zis: se poate să omori niște oameni veniți de te mîri unde și pe care nici nu-i cunoști! Pe urmă v-am trimis și arme.

Le-am spus eu ăstora...

Și arătă spre țăranii. Oamenii și-au scos pălăriile, și-au suflat nasurile și și-au nete- zit cu palma părul nădușit de la temple.

— Le-am spus: lasă-i în plata Domnu- lui, că s-ar putea să ne prîndă bine. Și uite că așa a fost. Află, Nikitin, că sectorii noștri nu vor să plece la război.

Deodată, îl măsură bănuitor pe Schlûs- ser:

— Asta de unde e?

— Din Ungaria.

— Aha. Dar ăstălal?

— Din Serbia.

— Și matala, de unde ești de fel?

— Petersburg.

— Rus, care va să zică. Și eu care mă miram că ai nume țărănesc. Ori poate ești vreo listă botezată, că după căută- tură...

— Nu, rus sadea.

— Păi atunci te-ți fi uscat de foame. Și noi sintem tot din Rusia.

Scutură pipa și continuă, gesticulînd cu mina în care ținea chiseaua.

— Îi strigă pe băieți să se înroleze la Tolceak sau cum i-o fi zicînd, da nici po- menea. Că ăla-i un cîine, veni-i-ar nu- mele, și vrea să ne ia pămînturile.

FRAGMENTE

din romanul lui

VSEVOLOD IVANOV

— Asta ni le ta! întîrîră într-un glas țăranii.

— Vine Pavel — că așa, că pe dincolo. Pornește răzmerița! Atunci eu: „hădeți, fraților, în taiga, să-i ardem o răzmeriță”.

Dar ei de colo: „bine, bine, dar dacă o să vină bolșevicii ăia adevărați și n-o să ne creadă și-o să spuie că mîncăm boș, pe unde scoatem cămașa?” „De, zic, asta cam așa e, și p-ormă, dacă luăm Omskul sau alt oraș, ce o să facem acolo?” El: „O să gălim prăvăliile — că uite, nu mai avem de nici unele”.

„Nu, zic eu, fără cîrmuire bolșevică ne ducem de ripă. Să-i înhămăm la răscoală noastră pe bolșevicii pîiți în munși”.

Iși îndesă iar luleaua. Țăranii începură să vorbească toți deodată.

— Asta-i bolșevic get-beget, din Peter- burg.

— Și aștiații, măcar că-s din toată lumea.

— Hai, flăcări, la răscoală!

Nikitin i-o reteză scurt:

— De ce mîniți, bă?

Descumpănit, roșcovanul își răsuci ochii gâlbui în toate părțile.

— Păi cînd mîniți? Cînd?

Zvîrlîndu-i în față cuvinte tăioase, de cremene, Nikitin se ridică în picioare.

— Cînd mi-ai spus despre răscoală. Că sint două săptămîni de cînd v-ați răsculat. Două săptămîni în cap. Pe cîți i-ați cășăpit în munși? Cîți au fost uciși? Ați băgat-o pe mînecă, ai?

— Omul se lădă moale pe un pietroi și tot moale spușe:

— Nu te mînia, Nikitin. N-am avut nici un gînd rău, zău așa. Mi-au zis să-ți spun că răscoală de-ăta acum trebuie pornită...

Da dacă tot știți cum stă treaba, ce mai!

Ojă și dăru din mină, spășit, Cellați răsulau opintii. Duhaea a sudoare.

La poalele stîncii fornaiau cați. Iarba uscată foșnea sub picioarele lui Nikitin.

Unul cu ochi înguști de kirghiz zise împăcîtor:

— De, fîșcare le știe pe-ale lui. Că nici de pomană nu se poate! D-ăia zic, Niki- tin, să te învoiești și pace. Te punem pe tine și pe ăliați doi bolșaci comandantî peste flăcări noștri, îți hotărîm o soldă și — hai la luptă!

— Așa e! se grăbi să-l sprîjne roșcovanul. Și băieții sint tîneri, voioși

— La luptă! Așa e! îi fînuiră hangul țăranii. Că și noi, băiete, avem nevoie de libertate. Că uite, ne ia pămînturile.

— Atunci, dă-i drumul!

Nikitin veni mai aproape.

— Bine. Soldă nu-mi trebuie. Dar să n-avem vorbe!

— Păi atfel cum... Disciplină... Las' că știm noi.

În timp ce-și dezlega calul, cel cu ochii de kirghiz zicea încîntat:

— Cu ăsta nu-i de șagă! Mi-era să nu-mi ardă vreuna între ochi. E dat dracului. Și de bolșevic, e bolșevic sadea.

„Căi se pierdura în ierburii.

Lujerele usoare de toamnă le atingeau susuînd trupul și picioarele. Printre pietre dormea iarba întunecată ca floacele ursu- lui, iarna.

În aceeași seară, ostașii roșii s-au mutat la ferma „Lisia”.

Traducere de T. PICA și M. CARDAȘ

film

AMPRENTA

Am crezut pînă acum că formulele, clișeele, bagatele codificate ale genului polițist și gustul lor, o strică pe regizori și pe scenaristi, dar Amprenta m-a convins că e posibil și contrariul: gustul unor scenaristi și regizori pot să strice genul polițist. Demonstrația e făcută candid și sistematic de Vladimir Popescu-Doreanu și de Dimos Rendis, printr-un efort de memorie cinematografică demn de cei mai negustori dintre epigonii „noului val” Arsenalul locurilor comune e complet: revolve, chei false, fiole narcotizante, geamantane cu fund dublu, camere de hotel, apartamente misterioase (și superbe: nu se pun în vânzare?), bar cu dansatoare în maiouri negre, ciocniri, furturi și urmăririi de mașini, uși secrete în dulap, omucideri, culoare și cușete de tren internațional, camereiere în soț nebru, depozitari de bagaje la gară, un aeroport și cite și mai cite, inclusiv montajul rapid — alternare de bucăți foarte scurte de peliculă — pentru obținerea ritmului accelerat (dar i-aș spune, aici, montaj pripiț). Nici ideea cuplului de gangsteri diletanți nu e inedită, proaspăt și amuzant e cel mult argoul. În mod evident, autorii au plecat de la această zestre infailibilă spre conturarea personajelor și a situației filmice, adică de la mijloace și de la scheme spre idee, spre mesaj. Suportind, bineînțeles, consecințele, unei asemenea lucrări: mișcându-te — în artă — de la laborator spre viață, nu poți obține decât un produs de laborator, artificial, contrafăcut.

Analizind alte filme polițiste de la noi, critica a atras atenția și asupra mizei insignifiante a conflictului, asupra furtunilor de energie detectivistă iscate în paharul cu apă (de trandafir) al unei finalități minore. Se pare că realizatorii Amprentei au reținut observația și au procedat cit se poate de simplu și de eficace: au ridicat valoarea tarifară a „corpului delicat” în jurul căruia pivotează acțiunea (un tablou celebru), la un milion de dolari. (Acum vreo zece ani, la un teatru regional se juca o piesă unde un președinte de cooperativă agricolă de producție era criticat și aspru pedepsit pentru că „sacrificase”, în vederea unui ospăț, un berbec din averea obștească; deoarece întreaga dramă se declanșea pe baza acestui pretext și efectele dezastruoase păreau disproportionale în raport cu cauza, cineva a avut constructiva idee de a mări porția de berbeci tăiați la șase sau la zece: astfel, drama a putut să aibă loc!). Dar, lăsînd gluma la o parte, asemenea criterii cantitative nu pot salva corpul devitalizat al unei opere de artă ce refuză alimentul realității, al istoriei, al autenticității. Pentru ca autorii noștri să nu se lege în iluzia „adevărului” povestirii lor, e bine să le reamintim că există în artă (de la Aristotel încoa) verosimilul incredibil — Amprenta — și neverosimilul credibil, care e convingător deși — sau tocmai de aceea — face loc creativității fantastice, adică unui plus de semnificație.

Pînă una alta, filmele noastre polițiste i-au transformat pe critici în virtuozii prestidigitatori muzicali: am intonat la piculă arie dezartificizării, a luptei în favoarea francheței, atunci cînd a apărut Pisica de mare; am repetat-o la viola d'amore după ce am văzut Șah la rege; la trombon — pentru Fantomele se grăbesc; la tambal și scripa s-au potrivit cu Maiorul și Moartea. La ce instrument să mai apelăm pentru a convinge că avem nevoie de filme polițiste sau de aventuri — românești — dar nu sub forma unor pastişe, a unor împrumuturi fără sevă, ci ca reflex al unor moravuri, al unui mod de a trăi, al unor simptome și fenomene sociale?

Ar mai fi de adăugat doar atât, sugestia e Amprentei ineseși: în seria filmelor polițiste autohtone, „și-a găsit termosul capacul...” În sfîrșit,

FLORIAN POTRA

plastică

ALBUMUL BRÂNCUȘI

Hirtia superbă, calitatea reproducerilor, peșajia originală și realizarea tehnică ireproșabilă constituie, fără îndoială, factori de seamă ce contribuie la reușita excepțională a recentului album „Brîncuși”. Pentru prima dată apare la noi o lucrare de artă, de o asemenea înaltă calitate, pînă la urmă, nu numai ca interpretare și concepție, cu oricare dintre contribuțiile de prestigiu largurate, pe acest plan, în lume, dar și ca posibilitate de tipărire, de prezentare, de punere tipografică în evidență a unor anumite idei, a unei anumite atitudini.

Fotografiile lui Dan Er. Gribovca trec orice așteptare prin claritatea lor, prin modul de prezentare a detaliilor, prin exploatarea lumii, prin execuție.

Comentariul lui Dan Hănilă, principalul autor al acestei inițiative, se distinge prin claritate și sobrietate și erudiție, prin efortul inteligent de a fi prezentat pe Brîncuși drept expresie desăvîrșită a spiritualității noastre românești. Artă lui Brîncuși se înscrisă — pentru Dan Hănilă — sub o specie de clasicism aparte, cu adică „adecvat istorice la noi. Clasicismul se traduce întotdeauna prin pasiunea pentru esență, pentru marile valori, pentru perfecțiune și opera lui Brîncuși răspunde integral acestor exigențe: ideea e demonstrată subtil, atît prin referințe directe la operă, la direcțiile mînturisirii făcute de sculptor, cît și prin-o permanentă delimitare a creației brîncușiene de restul plasticului artistic contemporan.

Într-o epocă în care dezastrul dintr-o parte și lume se impune ca temă artistică dominantă pentru marea majoritate a artiștilor, într-o epocă în care este calitativ frenetic fenomenul, într-o epocă în care este exaltată imperfecțiunea, refuzul modelului, recunoscută forța negativului, disprețul scriidărității cu unireal, Brîncuși preferă linia pură imperturbabilă a esențelor, cultura formelor armonice, împăcarea, se simte solidar cu stelele.

Reproducerea sînt astfel dispuse și alese cît pot funcționa în independență de comentariu, cauză „în sine”. Muza adormită, Sărutul, Masa înertă reprezintă împăcarea sublimă. E sînt acțiune frugidă, de pură intr-oferență, corbe poetice, cît și cauză rezolvă de laud se izbesc în pastă. Total se prezintă încremănt pentru pece total se prezintă încremănt în mișcare corvad generală înducăndu-l și pierde conștient, se dizolvă în marea masă intercepție amasă și intercepție forțelor actării vîșnă și se confundă. Similitudine poetice, cauze brîncușului dau impresia de eroizism și sedimentație stelară, de deteriorare provocată de marile mîșcări în timp și spațiu. Si Hănilă subliniază, se bucură încremănt, adesevintele profunde ale virtuozii sculpturale brîncușiene la arta supășilor românești.

Tenacitatea înaltului și abstractă adăncărită, a similitudinilor, cele două coordonate spațiale de sculpturii lui Brîncuși, se evidențiază printr-o discretă contrapondere a diferitelor opere reprezentate. Coloana înfîlțită, destinată a scrierii pece, boba corvadă are la antipod Comparația bălăntului, spăvălă din hăuri pentru a sîntă la actul de scriere al similitudinilor. Fotografii și printuri fotografice imprimă lumina și formă pe care se speră reproducă stăruind pentru a-i sublinia marile valori. Această pagină e prezentată de obicei sub două aspecte, în două postaze, cadru și alternativ în funcție de rîndul de lumină din care se opere, rezonanțe metafizice diferite. Multe detalii sînt prezentate autonom pentru a le distinge conștient și a face posibilă o abordare a totalității percepției a lor. Comentariul sîntă Patru și brîncușii încep să vorbească „la pur”.

Metafizica marilor opere brîncușiene e studiată, susțînd, pentru prima dată, cît și pece la noi, le sîntăvintele sale diversivitate și pînă în vedere de către comentatori cu o eridă ce nu poate sîntă sîntă adăncărită sau încremănt.

Căci albumul Brîncuși al lui Dan Hănilă se învîșne încremănt de toate, cu o eridărită și temerară încercare de a releva substratul metafizic al opereii marilor sculptori subterit ce se confundă, sîntă la un singur punct, cu înaltă filozofia primordiale a soperului vesală. Apoi sîntă cîteva amănunțite sîntăvintele înaltului, metafizice stelară, bazîndu-se corvad, tenacitate adăncărită sîntă elementele prin care Brîncuși comunică, se rice, cu Mioriza, cu Emilian, cu Euzec, cu Blaga. Acești parșine la ton pentru sîntăvintele fundamentale, același sentiment al împăcării cu sîntăvintele cîrmă caracteristică sîntăvintele de mari curșiduri.

Profilul pe lîngă unei sîntăvintele interpretării a opereii lui Brîncuși, albumul, la care se referim, realizat de Dan Hănilă, în colaborare cu Dan Er. Gribovca pentru fotografiile, cu Ion Beroi, pentru paginașie și cu Ing. Rada Șteflea, pentru realizarea tehnică a sîntăvintele sîntăvintele. Este vorba desigur despre un sîntăvintele și mare creșment artistic al sîntăvintele.

GH. ACHIȚEI

muzică

GENERAȚIILE LUI OCTOMBRIE

În contextul muzicii contemporane universale cu problematica ei multiplă, diversă, mișcarea muzicală sovietică a fost și este reprezentată cu viguroasă forță de talente multidimensionale, ce s-au impus ca figuri proeminente de creatori, interpreți, pedagogi, muzicologi.

Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a creat atmosfera propice dezvoltării, a dat o potențare maximă unor resurse muzicale multinaționale izvorite din tradiții cu subterane filioane folclorice, în care dintotdeauna muzica rusă și-a găsit forma ei de expresie, tradiții strălucite pe linia cărora creațiile unui Glinka, Borodin, Musorgski, Rimski — Korsakov, Ceaikovski au fost considerate ca făcînd parte din tezaurul muzical mondial. Marea Revoluție Socialistă deschide artei orizonturi semețe, cu amplitudini inedite, demne de epoca nouă pe care oamenii sovietici o înfăptuiau, epocă revoluțată ce-și născă cîntăreții, o generație nouă de cîntăreți, de mari talente în afirmare. R. M. Glier, Miaslovski sau Serghei Prokofiev, — maeștrii consacrați s-au atașat noului, concertind impresionant în tumultul muzicii contemporane. Se afirmă personalități tinere, surprinzătoare în maturitatea artistică, în fruntea cărora Dimitri Sostakovici adolescent de numai 19 ani aducea o primă simfonie a epocii noi, menită în curînd să oculească globul. Sofroniți, Oistrăh, Rostropovici, Ghilels, Richter, Kogan, pregăteau turmele lor triumfale. Hacıaturian, Kabalevski, Hrenicov, Gadjibecov se regeșeau în compoziție.

Cu toții sînt cîntăreții construcției, cîntăreții revoluției, ai ideilor ei, cîntăreții furtunilor năpraznice ale războiului, cîntăreții bucuriei redobîndite, ai plenitudinii vieții.

Descătușarea acestor energii creatoare nu s-a realizat prin ultrasolicitate cîutări tehnice, unori condamnate sterilității, ci a pornit din acel nou patos constructiv al desăvîrșirii, dintr-o condițională reflectare realistă a vieții, a marelui, dintr-un mesaj artistic răscolitor.

Ca întotdeauna în revoluții, apărea un nou umanism artistic, un nou complex de valori estetice care răspunde acestui puls al năzuințelor unanime, care întăreau neabătutul marș al simfonilor industriale și nu ar fi deloc exagerat dacă s-ar spune că în șirul integral al operator lui Sostakovici, Prokofiev, sau Hacıaturian, se găsește întreaga această istorie, într-o intensă transfigurare artistică de elanuri.

Angajarea aceasta militantă, constructivă, dinamită a artei s-a realizat întotdeauna într-un dialog deplin cu masele, prin concrețele imagistice, prin încălțătura nervoasă a trăsăturilor artistice ce cuprînde elementul fundamental al artei de creație, Simfonismul lui Prokofiev, mai ales cel al lui Sostakovici, al lui Hacıaturian, răspund cu predominanță unor probleme de profundă introspectare psihologică, ideologică, cele mai multe dintre ele bazîndu-se dezvoltarea conceptuală a mesajului pe o dialectică totdeauna evidentă, explicită și plastică de intensitate dramaturgice. Această caracteristică a programatismului nedeclarat dar evident, are rădăcini adînci în chiar tradiția muzicii ruse a veacurilor trecute, în profunzimea nebănuită de gravă a lui Boris de Musorgski, în caracterologia scîntată dură a „Tablourilor dintr-o expoziție”, în vizuirea eroică, cu inflexiuni halucinantă a Poemului „Extaz”, de Scriabin. În retorica romantică a tragicismului cîiakovskian, în vulcanismul „rege” din „Sacre” de Stravinski.

Muzica lui Sostakovici (Simfoniele 1, 3, 6, 8, 11) și cea a lui Hacıaturian (Simfonia II-a „Spartacus”, „Cavaneh”) interpun în general două linii dialectice, unele cu caracter tragic, sumbra, de amplitudini grandioase sau tot așa, groșetiv, brutale, altora senine, majore, lirice ori optimiste-militante de aceeași suprafață de desfășurare. Dialectica aceasta cu sens pozitivizat, cu contrastele ei adîncite pînă la diaconicitate, implicății net ideologice, cuprinse în viziuni de pregnantă artistică modernă, răspund incontestabil unui sentiment colectiv al contemporaneității, căruii îi sînt străine neutralitatea, grațiatatea și care e în măsură să realizeze acea largă audiență publică postulată de o autentică artă.

IANCU DUMITRESCU

DINU SĂRARU
CRONICA TEATRALĂ

BATRINELE ȘI MAREA

Pasiunea directorului de teatru Radu Penciulescu, exemplară se confirmă și în această stagiune prin inițiative pline de fantazie, menite și capabile să sporească, să diversifice și să intelectualizeze interesul publicului spectator.

Reprezentarea recentă, inspirată de poemul lui Ianis Ritsos „Bătrînele și marea” se înfățișează ca o continuare a unui program complex, izvorit din ambiția de a fructifica multilateral căutările năvaltoare care fac azi obiectul slujitorilor dăruți ai Thaliei.

Alegerea acestui poem pentru o dramaturgie care să apeleze la valorile simbolului, ne apare reușită, în aceeași măsură, și sub aspectul programului de idei. Emoția declanșată de poemul lui Ritsos e violent și tragic amplificată de reverberația în conștiința publicului, a destinului actual al autorului și al patriei-sale, Grecia.

Mare poet contemporan și mare prieten al României, laureatul premiului național de poezie al Greciei, împărtășește astăzi, din nou, alături de cei mai buni fii ai milenarei patrii a democrației, cumplita injustiție a lovirii de stat fascistice. Spectacolul Teatrului Mic se ridică, astfel, la valoarea unui omagiu adus de noi toți poetului și Greciei, în acordurile sfîșietoare și atît de profund naționalei muzici a lui Mikos Teodorakis.

O virtuoză transpunere românească a poemului, datorită Ninei Cassian, reface pentru noi, admirabil în ceea ce privește plastică și pitorescul imagini, universul spiritual atît de complex al unei lumi pentru care steaua speranței rămîne veșnic nestinsă.

Caracterizînd arta sa poetică și arta poetică în general, Ianis Ritsos formula astfel un principiu director: „În măsura în care este pasiune, arta este și măsură și înainte de toate organizare, analogie. Ea cultivă analogiile înalte cu omul întreg, cu viața întreagă, cu lumea întreagă, cu timpul întreg” (vezi simplu, dar elegantul și inteligentul coel-program al spectacolului).

Iată de fapt și concretizarea valorii simbolice a turbătorului poem „Bătrînele și marea” — un colaciu al omului întreg, cu viața întreagă, cu lumea întreagă, cu timpul întreg. Virtutea lui stă în capacitatea de surprindere a esenței noțiunii de viață, în traducerea acestei esențe printr-un apel continuu la echilibrul dintre simbolul abstract și concretitudinea faptului cotidian declanșator de valori simbolice. Dramatizat prin simpla transpunere scenică, poemul împrumută ecourile corului antic și face să vibreze în conștiința noastră ideea de condiție umană.

În bună măsură, direcția de scenă a lui Ianis Veakis reușește să ne sugereze acest complex de sentimente și spectacolul se justifică sau justifică inițiativa teatrului. Dar reprezentarea rămîne doar la nivelul acestei simple și debile suzerării. Ceea ce este însă foarte puțin față de ceea ce se putea realiza. Pentru că spectacolul îi lipsește forța fîrturii tragic presupusă de text, după cum îi lipsește misterul ecoului de cor antic.

Pendulînd între o interpretare nuanțată pitoresc a versului, — condițională poate de dirința personificării eroinei, — și o alta care face apel la tonul impresional în care glasurile sînt răsuna egal, evitînd participarea directă, nemîncioasă la faptul concret, regizorul a scăzut, prin dezechilibrul, puterea de emoție a poemului, mai mult i-a răpîit acestuia, cred, sensul esențial acela al colaciuului cu lumea întreagă și timpul întreg.

Contrastul dintre intenție și realizare se adîncește astfel, continuu, spectatorului rămîndu-i să bănuiască pe lîngă ce frumos spectacol a trecut regizorul. Supuse acestei iluștrării regizorale, interpretele, cu două sau trei excepții (Doina Tuțescu, Leopoldina Bălănuț, Vali Cîos) n-au reușit astfel decît să se achite conștiinței de pariturile incredintate.

Aș vrea să retin însă, ca fiind în concordanță cu ceea ce cred eu că ar fi trebuit să reprezinte interpretarea poemului, modalitatea propusă de Doina Tuțescu. Actrița a înțeles cu caracter tragic, faptul că interpretarea nu trebuie să ducă cu evidență la personificarea eroinei, ci dimpotrivă, într-o tonalitate permanent egală, dar nu mai puțin nuanțată, fiecare vers să lumineze o nouă față a condiției umane pe care eroinele, toate, o reprezintă. Apoi prezența scenică sator-nobilă, elegantă în aparența ei detașată de universul uman pe care-l comunică și din care face parte — pe care o adaptează actrița — mi s-a părut de asemenea cea indicată pentru a se realiza și mai concludent ideea de cor antic.

În sfîrșit, acestea sînt, dacă vreți, ideile regizorale ale cronicarului, și ele, țirește, nu pot fi impuse unui spectacol, cu atît mai mult cu cît el ni se înfățișează finit.

Foarte puțin, și nu întotdeauna subliniînd, cît s-ar fi convenit, atmosfera, se face în spectacol apel la muzica lui Teodorakis, după cum cred că un astfel de spectacol cerea hotărîtorul sprijin al orgii de lumină.

Dar poate și faptul că teatrul, unul din cele mai bune pe care le avem, nu reușește să-și prezinte spectacolul în propria casă, — datorită indiferenței unei instituții de reparații care ar trebui ea însăși mai înfîi reparată — contribuie la deficiențele asupra cărora nu mai insist.

Simplitatea decorurilor, ca și costumele, excelente, ale Elenei Veakis ar fi căpălat o și mai pronunțată valoare în spectacol prin prezența jocurilor de lumină, conduse la Teatru mic de un maestru ca Titi Constantinescu.

8
pagini
1 leu

COMITETUL DE REDACȚIE
GHEORGHE ACHIȚEI (redactor-șef adjunct)
ION DODU BALAN (redactor-șef adjuncț)
GICA IUTEȘ, AUREL MARTIN MIHA
NEGULESCU; DINU SĂRARU (secretar general
de redacție); VIOLETA ZAMFIRESCU
Prezentare grafică STEFANA HARBUR

SĂPTĂMINA

5 — 12 noiembrie

Colaboratorii revistei noastre vă recomandă:

CARTEA :
Vîrstele tinereții, nuvele de Paul Georgescu, E.P.L. Comedii, piese de Aurel Baranga, E.P.L.

TEATRU :
Ulcorul sfîrșit de Heinrich von Kleist și Cîntăreala cheală de Eugen Ionescu, nou spectacol la studioul I.A.T.C.
FILM :
Profesorul distrat, regia Robert Stevenson, producător Walt Disney.
MUZICĂ :
Trei studii de Debussy în interpretarea

pianistului belgian Claude Coppens. Joi ora 22,30 la televiziune.
EXPOZIȚIE :
Gravură japoneză contemporană, după 9 noiembrie, în sălile Muzeului de artă al R.S.R.
TELEVIZIUNE :
Petter Ibbetson, miercuri 8 noiembrie în cadrul emisiunii Tele-cinematecă. Film artistic cu Garry Cooper. Premieră